

Roma

Paulo Ryberiti Roma mahãdu-ò

¹ Paulo jiarỹ rare, tyyritiwidỹỹdure wahe. Jiarỹ heka Jesuisi Kristu deòdu rare. Tii riwatare rybe tỹnydỹỹdumy ararekremy. Deuxu Rybewihikỹ wahidỹỹdumy ararekremy.

² Juhuu dori Deuxu rarybere Rybewihikỹ riwahinykemy. Deuxu rybedu mahãdu kia rybe riritinyre, Ritidỹỹnatyhy-ki.

³ Kiamy heka Deuxu Riòre rybe tyhydỹỹnamy rarybere, Davi riòre riòkòreõ wahe.

⁴ Deuxu Jesuisi Kristu rubu-ribi riixixadỹỹnyreu, tariòremy tahe riteòsinyre rurunatyhy-di. Jesuisi tahe inatyhymy Inynyrỹ ihỹre.

⁵ Tii ruxetòena inydeereny riwahinyre. Irybe òraru-ki, jiarỹboho aròirenykemy watxireri. Ityhyna aritỹnynykemy judeukõdu mahãdu-ò, tai tii-boho rityhynyrenykremy.

⁶ Kaiboho tule judeukõdu mahãdu atxitenyteri. Tahe Deuxu ityhydỹỹna mahãdu atxitenyteri, Jesuisi Kristu ijoimy rỹirakemy adeereny rarybereki.

⁷ Ibutumy adeereny warybe rewahinyre, Kia Deuxu taijoimy remyremy mahãdu wahe. Ruxetòena, ywina-wana adeereny-ò kanakemy watxireri, Deuxu inytyby-ribi tule Jesuisi Kristu iny wedu-ribi. Tii dori adeereny irybe riwahinyreki.

⁸ Umyreny Deuxu-ò realàmahãre, atyhynareny-ò iny ibutumy roholamyhỹreki.

⁹ Deuxu-ò rexitòenymahãreu, anirenymy rarybehyymy watxiwãhãre. Kia heka Deuxu rieryre, waworibityhy tahe jiarỹ Deuxu deòdumy rare. Iriòre Rybewihikỹ-di wahe.

¹⁰ Jiarỹ rexitòenyhy watxiwãhãre arorarenymy arakemy Deuxudeewikeki.

¹¹ Umyreny arobikemy watxireri, tai adeereny arelyykemy aõmydỹỹ wihikỹõ Deuxu Tyytybytyhy. Tule kaiboho wadee tuu belyybenykre. Tai tahe atyhynareny-ki ityhymy relekre.

¹² Jiarỹ arawiòhenanykemy watxireri, tule kai biwawiòhenanykemy watxireri. Tai rikexideysanytyhykemy inatyhyna-ò.

¹³ Sõwemy heka arahyykemy watxiwãhãre arorarenymy. Iribi nohõti losaõmy tahe wadirarurunymyhỹre aõbo, riwateònyõhyymyhỹre heka. Jiarỹ Deuxu dee waaõmysỹdỹỹna awikemy watxireri ayreny-ki. Tai kaiboho ako-ò boikemy wadee awire, iwese ijõ judeukõdu mahãduko-ò ararybekremy watxireri wese.

¹⁴⁻¹⁵ Tuheka ibutu iny-ò ararybekremy watxireri, hãwã witxira witxira mahãdu-ò, tule. Iny mahãdu-ò aõkõre mahãdu-ò tule. Tuu ariwinykre ibutumy iny-ò, iny bedeeryrenyõ mahãdu-ò tule. Adeereny tule Rybewihikỹmy arelyykemy watxireri Roma hãwã ludu mahãdu-ò.

¹⁶ Jiarỹ dori Kristu Rybewihikỹ-ki araixỹruõtyhy. Irybe dori Deuxu ruru rare. Ibutumy iny rityhynykeki ritakemy ratxikre. Judeu mahãdu-ò juhuhu nade tai tahe iuhe-ò judeukõdu mahãdu-ò.

¹⁷ Deuxu òbitina ratỹnynymy namyhỹde Rybewihikỹwo-ribi. Tyhyna-di ritelenyre tule tyhyna-di

ihỹmyhỹre. Inyõ tyhyna-di òbitimy rỹikeki, tii ru-ruõtyhy, idi awimy rareki.

18 Deuxu yarana biu-ribi namyhỹde ibutu òraruna hudunamy. Iwidỹỹdu hudunamy. Bina widỹỹdu dori inatyhyna ribinanyhỹre, raruinymyhỹre Deuxu rybe ribynymyhỹre?

19 Deuxu eryna ibutumy iny-ò riwahinyre. Deuxule tamy riwahinyre. Tai timybo Deuxu raremy tahe tiiboho rieryhyymyhỹre. Tai Deuxu aõhõkỹmy risỹnymyhỹrenyre.

20 Juhuhukỹle heka Deuxu aõmydỹỹnanamy iny robimyhỹre idi tii tyhynamy tule rierymyhỹre itỹnyhỹkỹlemy, irurunahyy wahe. Aõu aõu kia ibutumy iny rierymyhỹre, Deuxu widỹỹnamy iny robireki wahe. Tai tiu iny ixitxiõdỹỹna.

21 Rieryrenyre tii Deuxumy raremy. Tahe rexi-wowydynyõhyyre timybo iny Deuxu dee rexi-wowydynymyhỹkemy wahe. Tamy àlànatyhy riwahinyõhyyymyhỹre. Idi rõhõtinyinymyhỹrenyre Deuxu irayky rõhõtinyinymyhỹre wesemy idi rõhõtinyinymyhỹre. Irayky tahe reòsamy ratximahãre.

22 Tiibohole bedeerityhymy ixidi rõhõtinyinryra. Tahe itxỹtele roire.

23 Deuxu rubutere rityhynykenawi tahe tiiboho heka ritxoo deuxuõ ireije riwinymyhỹrenyre tatyhydỹỹnamy. Ibinamy heka mywese riwinymyhỹre, nawii wesemy, iròdu wesemy, iròdu bedemy riradu-wesemy. Rexiòkamy riramy riradu wesemy tahe rityhynymyhỹrenyre.

24 Deuxu heka òraruna-ò riwahinyrenyre, itxỹtenareny òraru-ki. Iny òta òtadu mahãdu heka wiwanale aõòta ixỹruna riwinymyhỹrenyre.

²⁵ Deuxu inatyhyna dori tiiboho riwiurònyra ruina-ò. Ritxoo dee rexitòenyrenyre, aõbo Deuxu riwinyre, kia. Deuxule iny reàlakõmyta ratximyhÿrenyre.

²⁶ Deuxutyhy tahe rityhynyõhyyre, Deuxu ibutu widÿÿdu tiu ritealànymy rakonananyõtyhy. Kia òraru-ki òtaòtana nade. Hãwyy, hãbu-wana aõkõ roimyhÿre wideele heka aõhebo rotÿÿnymyhÿre. Kia heka òbiti aõkõ rare.

²⁷ Tule hãbu, hãwyy-wana aõkõ rõimyhÿre, wianale aõhebo rotÿÿnymyhÿre. Òbiti aõkõ heka kia rare. Riwyrenykre kia òraru òwydÿÿna, aõhõkÿmy dÿÿnana wahe. Iny sohoji sohoji taaõbina ixÿruna òraru-ki ixidee rimykre.

²⁸ Tõhõti heka Deuxu-txi reaõhyymyhÿre. Tai tahe timybo ixideewimy riwinyrenykemy roirenyre Deuxu-ribi. Tahe riwinyrenyre ibutumy aõbina binahakÿle.

²⁹ Aõimy aõko ratximyhÿre aõbina bina-di roiremyhÿ: òtaòtana-di, aõbina binahakÿ-di, aõikõkõ-di, rarekemy ixidee ririmyhÿre, teramy heka rÿira. Ihãru-di rÿira iny rubudÿÿmy dori rõhõtinyinmyhÿre, rarybehymy ratxirerimy ihÿre, ruidu nihikÿ ihÿre, ujõmo-di rÿira.

³⁰ Aõbinamy inymy rarybemyhÿre, Deuxu derare, ixiluulerenyre, rexytyhynymyhÿre, òraru tÿmyra riwinyrenyre, tyby tadi-wana rityhynyõhyyre.

³¹ Irybe sohoji aõkõ heka rare. Iluunaõre, ibinatyhyre, inydee iruxetòeõre.

³² Deuxu rarybere: inyõ kia riwinykeki heka ruke. Tiiboho kia rieryrenyre. Ihãre tahe aõhebo

rotỹnyre. Kia sohojile aõkõ. Reysarenymyhỹre iny wixira iherenyki aõhe rutỹnykreki.

2

¹ Tutyhy-ki aõkõramy rybeõmy. Kai dori tutyhyle òraru tewinymahãõte. Inyõ rybemy ywisidỹna ijõmy rarybeke-wana ixilemy ywisidỹna-ò rexyt-henyke. Tii dori kia ibutummy tule riwinymyhỹre ibinamy wahe.

² Inyõ kia aõbina binahakỹ riwinymyhỹkeki, Deuxu ywisidỹna-ò inatyhynalemy tamy kòdòhònykre.

³ Kai tuleke –kiamy biwinykeki, Deuxu ywisidỹna-ribi mahenyõtyhy. Kai dori ywisidỹdumy texideõsinyte ihãre tahe iòraru wesele tewinymahãte.

⁴ Deuxu ruxetòena sõwemy adi rexirux-etòenanymyhỹre. Kia-di bexirãhíkemy adi ratxireri, tiemy ywimy aõna aõna bina riemyhỹre ratximyhỹre, awi heka adee rare. Kai aõbohe iribi õhõti rosakre kia heka arabedeòtiidỹnymyhỹre. Arabedewodỹnymyhỹre iòraru-ki. Kai aõbohe kia teeryõte?

⁵ Kai arybedỹsaeryõre rybe ijohona teeryõte õhõtiõre. Tai tahe Deuxu yarana ixideele tebutunymahãte. Ijõtxu Deuxu yarana txumykreu. Tai Deuxu ywisidỹdu òbiti rexitỹnymy rỹikre.

⁶ Iny sohoji sohoji taaõna aõna myna aõmy rotỹnykre, aõhebo rotỹnymyhỹreki wahe.

⁷ Inyõ aõwidỹlemy ratximyhỹre. Tiiboho heka Deuxu wowydyna, Deuxu wohyna, Deuxu loosõna widỹmy rarutaamyhỹrenyre. Tule iny

rarehykykrena-di rarutaamyhÿrenyre. Imyna Deuxu tamyreny riòkre.

⁸ Kia ixidile ròhòtinymyhÿre mahãdu tahe, Deuxu woxibrunale, yaranale ritakre. Tiiboho dori inatyhyna rityhynyòhyymyhÿrenyre, aò òbitile aòkò riwinymyhÿrenyre.

⁹ Aòhòkÿmydÿÿnana, bedewona kanakre ibutumy aòbina bina widÿÿdu mahãdu-ò, judeu mahãdu-ò juhUU idi judeukòdu mahãdu-ò.

¹⁰ Wowydyna, àlàna, ywina tahe kanakre aòwiihikÿ widÿÿdu mahãdu-ò judeu mahãdu-ò juhu delemy idi judeukòdu mahãdu-ò.

¹¹ Deuxu-ò heka ibutumy iny wiwese rare.

¹²⁻¹⁶ Tii heka aòhòkÿmy risÿnykre ibutumy iny òrarudu mahãdu. Moisesi bede ywina ihoòrehãrele tii rurukre. Judeukòdu mahãdu heka Moisesi bede ywina rybe ijòkòre. Tahe bede ywina iny rierykeki, idile Deuxu iòraruna riywinykre. Inyò Deuxu bede ywina rybe roholare tahe rityhynyòre, kia tahe Deuxu dee ibinatyhyre. Ibutumy kia iny rurukre, òtÿÿ iraykywokile aòbo ibinare, aòbo òbitire rierymyhÿreki. Deuxu bede ywina wesemy heka iraykywo-ki ratximyhÿre. Iraykywydyna rexinohòtinymyhÿre ada dexiòbitidÿÿnymyhÿde, Rybe wimy rarybemyhÿre Jesuisi Kristu heka hãbu aòmydÿÿna ritÿnynykre imyna timy rarekremy. Deuxu dori iteradÿÿdure.

¹⁷ Kaiboho, judeu mahãdu, texinohòtinytenyta ibutumy awiremy aDeuxureny-wana. Tii adeereny bede ywina rybe riwahinyreki, tii abiòwatyhy rareki.

18 Kai heka aõbo Deuxu-ò awire teeryte. Aõbo ibinare, teeryte. Uladuule ibede ywina rybe teeryte, tai òbitityhyle adeereny awire.

19 Kai Deuxu-ò nonana bitÿnynyke iny ruetà mahãdu-ò dori, kia teerytyhytenyteki. Ixi-di tahõtinytenyteki. Iwese, kaiboho loosòna wesemy toitemahã ixi-di tahõtinytenyte.

20 Tule kia ixi-di tahõtinyinmahãte. Kai bede erydÿÿdukõdu mahãdu erydÿÿdumy atxiterimy ixidi tahõtinyinmahãte. Uladu erydÿÿdumy atxiterimy ixi-di tahõtinyinmahãte. Kai bede ywina rybe tyyritiõ dire. Kia adee ibutumy inatyhyna rare bedeerydÿÿna.

21 Kai iny erydÿÿdumy atximahãte. Timyrekibo kai texierynanyõmahãte. Kai wasimy aõkõ tòerydÿÿnanymyhÿte. Timyrekibo tawasinymahãte.

22 Kai hãwyy òta aõkõ tetÿnynymahãte. Timyrekibo kai tuu tatÿÿnymahãte. Suritxoo dee àlàna deramy iximy tarybemahãte. Aõherekibo erydÿÿ-ribi aõmydÿÿnana tewinymahãte.

23 Kai bede ywina rybe luumy iximy tarybemahãte. Kai Deuxu-di texixiwedenymyhyte. Ihãre tahe bede ywina rybe tetyhynyõte. Kiawese Deuxu texirudÿÿnanymyhÿte.

24 Iwese juhoo riritinyre wese wiji roimyhÿre: —Aòraru-ki tahe bedemy iny rÿira Deuxumy aõna aõnabinamy rarybemyhÿre.

25 Kai bede ywina rybe bityhynykeki, õtyky resynadike, awire judeu mahãdu dori rare. Tahe bede ywina rybe bityhynyõkeki, õtykyresyna adee aõ aõkõre.

26-27 Iwesetyhylemy iny rare tõtyky resynaõ

mahãdu. Tiiboho bede ywina rybe rityhynykeki, tōtyky resyna-di mahãdu wesemy roirekre. Judeukõdu mahãdu heka bede ywina rybe rityhynykeki, kia adee ix̃runa rare. Kaiboho dori Deuxu bede ywina rybe tetyhynyõte õtyky resyna dire hãrele. Bede ywina rybe dire hãrele.

²⁸⁻²⁹ Inyõ judeu mahãdu wesemy ih̃re. Ihãre tahe judeu mahãdu inatyhy aõkõ rare. Tōtyky resyna-di judeu mahãdu inatyhy aõkõ r̃ira. Judeu mahãdu inatyhy tawokihyyle kia idi r̃ira. Iwesele notyky resynad̃ỹna kia r̃ira. Inywokihyyle rare. Aõ bede ywina rybekile aõkõ tuu r̃ire inyrayky wydynadile kiawesemy inyõ r̃ira. Hãbu-ribi wowydynamy ritaõtyhy. Deuxu ribile ritake.

3

¹ Tibohe judeu mahãdu deewinare. Notyy resynale tamywina. Kia aõbo ibaturatyre awire judeu mahãdumy rareki?

² Inatyhy rare, s̃owemy, Deuxu dori tamy juhu Ritid̃ỹna riwahinyre.

³ Inyõ rityhynyõre-wana kia ri-wiurõnyõhyymyh̃re Deuxu heka õbiti rare.

⁴ Inatyhy urenanamy Deuxu raremyh̃. Iny mahãdu tahe roidumy r̃iramyh̃. Iwese ritina-ki roire wese Deuxumy rarybereri: –Kai arybe õbitina-di atximahãte urenana wahe. Inyõ arauri-hikeki, kai inatyhy-na-di biòlòd̃ỹnykre.

⁵ Inyboho õbiti aõkõ roire. Kia tahe Deuxu õbitina riteòsinyre. Timykibo Deuxu inydee aõhõk̃ỹmyd̃ỹnana riwahinykre. Mobo heka kia õbitimy aõkõ rarybekre. Jiar̃ hãbu rayky-di wese rarybereri.

⁶ Kia òbiti rare. Kiaweseõkeki timybo Deuxu bede aõhõkỹmy dỹỹnana riwahinykre.

⁷⁻⁸ Kai tarybete: —Jiarỹ raruira. Urile kia Deuxu inatyhyna reteòsinyre. Aõherekibo Deuxu aõhõkỹmy riwasynyre. Kiarybe iwitxira rybewesemy rare: —Ibinamy rakatximyhỹkeki, awihikỹ kia-ribi ròhònykre. Aõkõre, kiamy rybedu mahãdu aõhõkỹmy dỹỹnana ritamyhỹkre. Kia riki wamy rarybere, ruimy wahe.

⁹ Aõhe aõbohe, inyboho aõbo inywitxira-ribi awityhyrenyre. Aõkõre. Jiarỹ reteòsinymahãre ibutumy judeu mahãdu, judeukõdu mahãdu ibutumy òrarudu roire.

¹⁰ Kiamy Tyyriti-ki roire: —Tiu heka inyõ òbitiõre.

¹¹ Inyõ heka Deuxu rieryõhyymyhỹre. Timy heka riòryõhyymyhỹre.

¹² Ibutumy iny rexiõnonymyhỹre Deuxu-ribi wahe. Aõmy aõkõ tiiboho rexiwinyrenyre. Iny riuheõhyymyhỹre aõbo awiré. Sohoji aõkõ aõhebo rotỹỹnyre aõbo awiré.

¹³ Ibòtòjò heka rubuwabede iraymy roimyhỹre ròwese rare. Tiiboho iny itxenadỹỹdu rare. Irybe heka hemylalatyhyju wese rare.

¹⁴ Aõbina binahakỹlemy heka inymy rarybemyhỹre.

¹⁵ Iti heka teyrewé rare hãlubu txiwimy iny rubudỹỹmy tule.

¹⁶ Titxibo ramyhỹre-wana heka aõbina binanale riwahinymyhỹre, aõhõkỹle ririmyhỹre.

¹⁷ Tiiboho dori ywimyno rieryõmyhỹrenyre.

¹⁸ Deuxu lau heka ruberuõtyhymyhỹrenyre, Deuxu rityhynyõtyhy.

19 Bede ywina rybe heka tatyhydỹna mahãdu-ò diòde. Kia tahe inyboho rierenyre. Tai heka iny rexitxiõnyõtyhy Deuxu-ò. Tai heka ibutu dee aõhõkỹmy dỹnana-ò riywinymy rỹikre.

20 Bede ywina rybe-ribi iny ibutumy rieryre ibinamy ratxireri. Inyõ heka bede ywina rybe heka rityhynyõhyre. Tai tahe inyõ kia-di rexitaõtyhy iywina òraru-ki.

21 Wiji tahe Deuxu òbitina ratỹnynymy ihỹre bede ywina rybe-ribi lahitximy. Ihetxiu rybedu-di kia ritỹnynymy ihỹre bede ywina rybe ritina-di.

22 Deuxu riòbitidỹnyra. Ibutumy Jesuisi Kristu tyhydỹdu kanakre. Deuxu dee dori ibutumy bede bede ludu wiweselere.

23 Ibutumy raòrarunymyhỹre. Deuxu òbitina tamy rauhenymyhỹre.

24 Deuxu taruxetòena-di ibutumy riòbitidỹnyre Jesuisi Kristu tarasadureki. Tii iny-ribi iòwydimy aõ rexitòenyõhyre.

25 Deuxu Jesuisi-di rubuna iny òraru riixãwididỹnyre iòwy tii riòwynara, iny kamy rityhynkemy. Kawese-ki Deuxu òbitina ritỹnyra. Juhuu Deuxu iny òraruna-ò reteheõmyhỹre aõnityhymy iywisidỹna direki.

26 Tahe wiji inyòraru-ò retehemyhỹre riixãwididỹnykemy. Tai tahe tii òbitire tule Jesuisi Kristu tyhydỹdu òbitidỹdure.

27 Mobo Deuxu-ò rarybekre jiarỹ awiremy? Aõkõre, inyõ rarybeõtyhy. Bede ywina rybe tetyhynyõte. Deuxu iny òbiti widỹdure, ibede ywina ywidỹ aõkõre. Inatyhnadile awityhymy iny rare.

28 Kiamy tahe raraykynyre iny ityhynadile

riòbitidỹnyke bede ywina rybe ywidỹ aõbo? Aõkõre!

²⁹ Deuxu aõbo, judeu mahãdu Deuxu sohojile rare? Aõkõre, judeukõdu mahãdu-ò tule Deuxu ihỹre.

³⁰ Deuxu sohojile rare. Iny wiwanale riòbitidỹnykre judeu mahãdu judeukõdu mahãdu-wana. Ibutumy ityhyna òraru-ki riòbitidỹnyke.

³¹ Ityhyna aõbo bede ywina rybe riixãwididỹnyra? Aõkõre, bede ywina ihãre rỹire.

4

¹ Timybo ararybekre inytybyreny Abraõmy.

² Aõbo riwinyre aõkõ idi rexiòbitidỹnyre. Tai tahe rexityhynyke inyko-ò. Tahe Deuxuko-ò aõkõ.

³ Kamy heka Ritidỹna-ki roire: –Abraõ heka Deuxu rityhynyre taile tahe rexiòbitidỹnyre. Deuxu dee tii òbitityhy rare tii rityhynyrekile.

⁴ Iny aõmysỹdỹdu raòwymyhỹke iaõmysỹdỹna myna. Urimy aõkõ dori raòwymyhỹre taaõmysỹdỹnaòwyle dori ritamyhỹre.

⁵ Inyõ rityhynymyhỹkeki, tii òbitina ritamyhỹre Deuxu-ribi. Deuxu dori òrarudu mahãdu òbitina widỹdu rare. Kia uriõno rare.

⁶ Davi heka juhuu riritinyre iwese teysatyhymy iny rarekremy wahe. Deuxu dori òbiti mahãdu dee riraykydỹnyre òbitimy roirekemy. Tii ixidee aõ riwinyõre. Davi kiawese riritinyre:

⁷ –Teysatyhymy iny rỹirakemy Deuxu iòraru riixãwididỹnyreu tõhõti-ribi iòraru rosakeu.

⁸ Teysatyhymy iny rỹirakemy iòraru-txi Inynyrỹ nohõti ijeraõmy ihỹkre.

9 Deysana aõbo judeu mahãdu sohojile riteysanymyhÿre ida judeukõdu mahãdu tule. Tulere! Inyboho dori rarybere: —Abraõ tyhynale tamy òbitina diwahinymyhÿde.

10 Tiubo tahe Abraõ òbitina ritare notyky resynako-ki ada ihewo-ki aõbo, ikoure.

11 Juhuu dori rityhynyre idi ta notyky resyna tamy nade kia tyhyna Deuxu-ò riteòsinyreki. Tai tule òbitina Deuxu tamy riwahinyre. Kia butu tyhydÿÿdu tyby wese rare, Judeukõ mahãdu wahe.

12 Notyky resynako-ki òbitina ritare. Tõtyky resyna-di mahãdu tyby wesemy riki Abraõ ratximyhÿre. Tiile tõtyky resynakõ-ki Deuxu rityhynytyhymyhÿre.

13 Deuxu Abraõ-ò rarybere tii ibutu bede bede wedu wesemy ratximyhÿre iriòre iribi rimykemy. Tahe bede ywina rybe òraru-ki aõkõ tuu ihÿre, ityhyna òbitina òrarukile wahe.

14 Bede ywina rybe-ribi tybie tahe itarasadumy ratxikre, tai tahe inatyhyna aõ aõkõ rare. Aõbo Deuxu rarybere aõmy aõkõ rare. Tahe roirekre.

15 Bede ywina rybe dori Deuxu aõhõkÿmy dÿÿnana diòde iny ribedeerynykemy. Teysana aõkõ wahe. Bede ywina rybekõki, timyki iny aõ ityhynyõna. Bede ywina rybe ijõõre-wana òraruna ijõõre.

16 Tahe inatyhyna-di sohojile iny aõna aõna wiihikÿ ritamyhÿke. Tai iruxetòena-ribi nade. Tahe aõmybo Deuxu rarybere ibutu riòreriòremy tuu rÿikre. Bede ywina rybe mahãdu tule bede ywina rybekõdu mahãdu-wana wiwana Deuxu rityhynyre. Abraõ riòre wesemy ibutumy tai inyboho roire.

17 Iwese Ritina-ki roire wese: —Jiarỹ aratare ibutu inytyby wesemy mabekemy. Ibutumy iny rityhynyre-wana, iwese Abraõ rityhynyre wese, iwese-ki Deuxu ritake. Deuxu tahe rubu mahãdu riixixanymyhỹre rubu-ribi. Tii rarybekeu aõ aõkõ aõwesele tii aõ heka rare. Tii rarybere tule riwinyre. Abraõ heka Deuxu rybe rityhynyre.

18 Timy heka rariõrenykemy ixidee rõhõtinyõhyymyhỹre. Deuxu dori tamy rarybere: —Kai heka ariõkõrereny sõwemy atximyhỹkre. Kai hãwã hãwã tybymy mabekre.

19 Abraõ tatyhyna ritxiõnyõhyyre. Timy heka 100 beòramy idi ratximyhỹre, ixãwire uladu-ribi ramatuarinyreki. Tule ihãwyy Sara iuladu herina-di kõremy rõhõtinyre.

20 Timy heka ritxiõnyõhyyre Deuxu Rybe. Rityhynymyhỹre Deuxu deàlana riwowydynyre.

21 Tii heka rierymyhỹre Deuxu irurudire irybe wesemy aõ rỹikemy.

22 Tai tahe Deuxu tamy òbitina tamy diwahinyde.

23 Aõ iòraruki aõkõ kia ryberitina awimy raeryre, tamy sohojile aõkõ dori rarybere.

24 Iny òraru-ki tule kia tuu roire. Iny tule inatyhyna-di òbitina ritakre. Inyboho dori rityhynymyhỹre, Inynyrỹ Jesuisi rubu-ribi ixixana widỹỹdu Deuxu raremy.

25 Jesuisi iòludu-ò iwahidỹỹmy rara inyòrarureny-ki tai rurure. Tahe iny òbitina wahidỹỹna-ò diixixanyde rubu-ribi.

5

1 Jesuisi tyhydỹỹ òraru-ki Deuxu inyboho rimyrenyre. Idi awimy rokoirekremy tii-wana,

Jesuisi Kristu-wana wahe.

² Deuxu ruxetòenawo-ki inyboho rotamanymyhÿrenyre. Jesuisi Kristu tyhydÿÿna òraru-ki tamy rotamanymyhÿre. Deuxu loosòna worojuxanaõ-di rokoirekre. Tai inyboho reysamy ihÿre.

³ Inyboho bedewona-di hyy ihÿrenyre. Ihãrele tahe inyboho teysarenyre. Kia dori iny riwiòhenynymyhÿre raròsòna ijòdikemy ruru inydeereny riwahinykemy.

⁴ Inyboho rikiijerenyhyykeki, Deuxudeewimy rikiwinyrenyke. Deuxudeewina rikiwinyrenykeki, raròsòna rikitarenykre.

⁵ Iny raròsòna tarasana aõkõkeki, uritere rakabedewoõtyhy, Deuxuluuna dori inywo-ki ratxireri. Deuxu Tyytybytyhymy inydeereny wahidÿÿna rare. Tii dori inyworeny-ki Deuxuluuna ritidire.

⁶ Iruruõmy inyboho roiremyhÿre awimy riwinykemy. Tai tahe Kristu inydeereny, inyboho ibinare hãre rurure, Deuxudeewireu.

⁷ Isirare inyõ hãbu òbiti dee ruruke. Tahe hãbu wiwihikÿ dee òsana iny rurukre, kia heka irutaõre.

⁸ Deuxu tahe luunatyhy inydeereny diteònyde. Iny òrarudurenyre hãre, Kristu inykireny rurure. Juhuu heka inyboho òrarudu roire. Ihãrele Deuxu taluuna nihikÿ inydeereny diteòsinyde. Tai heka Kristu inyòrarurenre-ki rurure.

⁹ Irubuna òraru-ki heka Deuxuru-ò inyboho òbitimy ihÿrenyre. Irubuna tahe kia riwinyreki irumy inonana tahe iratyre rarekre inydeereny wahe. Deuxu ykarana-ribi Kristu dori iny rita-myhÿre.

¹⁰ Juhuu Deuxu òludu inyboho roire. Tahe wiji ibiòwamy inyboho roire, iriòre iny òrarureny-ki rurureki, wahe. Wiji tahe rybe òludu mahādu-ribi wiutādānamy rỹire. Ibutu kia heka Kristu òraru-ki sohojile ture. Tai iny teysamy roire Deuxu rityhynyreki.

¹¹ Inyboho heka iwitxira Deuxu-wana ratximyhỹrenyre. Tai tahe reysamy ratximyhỹre. Inyboho Deuxu biòwamy ratximyhỹrenyre. Jesuisi Kristu Inynyrỹ òraru-ki heka ture.

¹² Hābu sohoji òraru-ki òraruna bedeki ralore juhū, Adaō òraru-ki wahe. Taile tahe rubu nade bedeki. Idi ibutumy iny raòrarunyre. Adaō òraruna-txi resereu, rubu ibutumy iny-ò resere.

¹³⁻¹⁴ Juhū Adaō rurure. Iribi tahe ibutumy iny rurure. Moisesi tule rurure. Tahe bede ywina òraru-ki aōkō tiiboho rurure. Bede ywina dori Adaō rubu hewo-ò Deuxu riwahinyre Moisesi-ò. Deuxu heka iny òrarunamy aōkō rōhōtynyre, tabede ywina dori kiau riwahinyōre. Adaō heka Deuxu rybe rityhinyōre, tai tahe rurure iwese Deuxu rarybere wese. Tule iòraruna òraru-ki ibutumy iny raòrarunymyhỹrenyre. Adaō heka Jesuisi-ò rakewesenanykre.

¹⁵ Tiiboho wiwanale aō kabede-ò aō diwymyhỹdenyde. Adaō heka rubu diwyde. Jesuisi heka runa diwyde. Adaō heka sōwemy iny-ò rubu riwahinyre. Jesuisi tahe sōwetyhy-ò Deuxu ruxetòena riwahinyre, tarasana tamyreny riwahinyre. Òraruna sohoji-di heka Adaō rubu riwahinyre ibutu iny-ò. Jesuisi tahe ibutumy iny-ò biu-ò hena riwahinykemy ratxireri iòraruna sōwere hārele. Umytuedeōna wahidỹřdu tii

ratxireri. Kia awityhyre.

¹⁶⁻¹⁷ Inatyhymy Adaõ widỹỹna ibinare. Jesuisi widỹỹna heka awityhymy rare inydeereny. Inyboho dori Jesuisi-wana irumy ratxirenyre aõu aõu kowa bedede wihikỹ-ki, Deuxu òraru-ki.

¹⁸ Aõhõkỹmy dỹỹnana heka Adaõ widỹỹna diwyde ibutumy iny-ò. Jesuisi tahe òbitina diwyde ibutumy inydeereny.

¹⁹ Adaõ heka Deuxu rybe rityhynyõre. Tai iny sõwemy òraruna-txi resere. Jesuisi tahe Deuxu rybe rityhynyre. Tai iny sõwemy heka òraruna-ribi ritare.

²⁰ Deuxu tabede ywina rybe riwahinyre. Tai tahe iny aõbina rierymyhỹre. Òraruna-di sõwemy ihỹreki, tai Deuxu ruxetòena sõwetyhymy ihỹre.

²¹ Juhuu òraruna ratximyhỹre iny umyreny-ki. Inydeereny rubule riwahinyreny. Wijile tahe Deuxu ruxetòena riwahinyre inyummyreny-ò, inyraykyreny-ò. Òbitina inydeereny riwahinyre Deuxuko-txi. Jesuisi Kristu Inynyrỹ òraru-ki heka, umytedeõna inyboho ijõdire.

6

¹ Timykibo Deuxu inydireny rexiruxetòenykeu watxireri Deuxu ire inydireny raruxetòenykemy ire rexiòrarunanymyhỹre hãrele. Timyki tuuõna.

² Aõkõhyre. Inyboho heka òraruna dee rubumy ihỹreny. Timykibo iny ihyymy òraruna-txi reke-seke? Aõkõhyre.

³ Jesuisi Kristuni-ki inyboho raratisebenyreu, Tule Jesuisi rubu-my ratisebe-ò rururenyre. Kia teerytenyte.

4 Tiu inyboho risebenyrene Jesuisi òraru-ki, tii-wana inyboho rurure. Tai iru tỹmyra-di inyboho ihyre. Iwese Deuxu taruru-di Jesuisi riixixadỹnyre wese tule inyboho iru tỹmyra-di rokoireke.

5 Iwese tii rurure wese, inyboho tule rukurenykre òraruna dee. Iwese Kristu rexixadỹnyhe wese inyboho tule òraru-ribi ixãwira tii-wana rarehyykremy.

6 Iny umy tyby tule rurure Kristu itxeò-ki. Tai inyboho heka òraruna deòdumy aõkõ ihỹrenyrene.

7 Inyõ rurukreu, tii òraruna-ribi ixãwimy ihỹre.

8 Inyboho Kristu-wana rurukeki, tii Kristu-wana irumy ratxikre.

9 Kristu rexixare tii ixyby ruruõtyhy. Rubu ixyby tamy reaõtyhy. Kia tahe inyboho rieryrenyrene.

10 Jesuisi rurureu, iny òraruna ixãwina rubulemy rurure. Wiji tahe irumy ihỹre Deuxudeehyy.

11 Tule kai arumy atximahãte Deuxu dee iny aõbina bina-ò taruteki rubuwesemy arumy tahe Deuxu-ò. Inynyrỹreny Jesuisi Kristu tyhydỹỹki. Kiawesele mohõtinyke Deuxu dee, Jesuisi Kristu dee wahe.

12 Kaiboho dori Jesuisi Kristu-wana atximahãtenyete. Òraruna-txi ixyby besekeõtyhy. Ixideewimy aõkõ rikiwinyrenyke, aõ ibina wahe.

13 Aumyreny biwahinybenyke Deuxu-ò iwese iny iru tỹmyra-di ihỹrenyrene. Tai tahe òbitile biwinybenyke, òraruna-txi beseõtyhy aõ iyja aõkõ.

14 Òraruna rybe-ò ijohorenyõmy. Tii dori awedu aõkõ rare. Deuxu ruxetòena-ò bexiwelorom-ahãbenyke.

15 Aõbo tahe awityhyre. Ruxetòena òraru-ki aõbo rekesiòrarunymyhÿke. Aõkõhyyre.

16 Òraruna rybe-ò heka bityhynybenykeki, òraruna deòdumy atxibenyke, rubu iòwy rare wahe. Deuxu rybe-ò tahe bityhynybenykeki, òbitimy boibenyke. Bexideòdunyenyoÿtyhyke òraruna bityhynybenykemy.

17 Wowydyna Deuxu-ò kanakemy watzireri. Juhuu kaiboho òraruna deòdumy ahâtenyete. Tahe wiji inatyhyna erydÿÿna tetyhynytyhytenyete.

18 Wiji tahe kaiboho òbitina deòdumy atxitenyete. Tahe Deuxu deòdumy wiji toite, tii ixideewimy timybo adirenykre.

19 Iwese juhUU òrarunawidÿÿna-ò textiwahinymahâte wese, wiji bexiwahinybenyke Deuxu-ò, òbitiwidÿÿna-ò wahe. Òbitimy rarybemahâre, itÿnytyhy kaiboho dori õhõtitymy toite aiximynatyhyrenyoÿ òraru-ki.

20 Òraruna deòdumy atxitenyeteu, Deuxu tetyhynyõtenyete.

21 Kia aõmydÿÿnana wiji ixâruna adeereny rare. Aõbo tahe awimy juhUU tewinytenyete. Kia heka rubule riwahinymyhÿre.

22 Òraruna-ribi ixinamy atxitenyete. Kaiboho Deuxu-ò ibutumy textiwahinyete. Tai umytuedeõna tetatenyete.

23 Òraruna òwy heka rubu rare. Inyoÿ òraruna riwinykeki, tii ruruke, kia òraruna òwy rare. Deuxu wahidÿÿna tahe umytuedeõna rare, Jesuisi Inynyryÿ rurureki wahe. Idi tiile-wana tukre.

7

¹ Waityhydÿÿdu seriòre, kaiboho bede ywinamy teertyentye. Tai bieryke aõmybo ararybekre. Inyõ irulemy rariakekile, bede ywina tamy aõ rare.

² Arawesenanykre. Hãwyy heka ihãbu-wana ihyymy ihÿre bede ywina myna. Hãbu rurukeki, tahe ixinamy ihÿre ijõ-wana roikremy. Hãbu ruruõkeki tahe, ixinamy aõkõ ihÿre, ijõ-wana roikremy.

³ Inyõ-wana roikeki, hãwyy wedenamy raninikre. Ihãbu rurukeki, tii ixinamy rarekre. Ijõ-wana roike.

⁴ Kia wese rare, waseriòreboho, ayreny-ki. Kaiboho bede ywina dee tarutenyete. Kaiboho dori ityhydÿÿdu mahãdu atximahãtenyete. Kaiboho Deuxu hõrõ mahãdu atximahãtenyete. Rubu-ribi ixixadu mahãdu atximahãtenyete, Deuxudeewina biwinybenykemy.

⁵ Juhuu ixideewile aõ tewinymyhÿtenyete, rubu aõmydÿÿnana wahe.

⁶ Wijile tahe bede ywina-ribi ixinamy inyboho roimyhÿrenyete. Iwese ihetxiu tyyriti bede ywina rityhynymy aõkõ ihÿreny, wiji Deuxu Tyytybytyhy aõmydÿÿnana inyboho rityhynyrenyete.

⁷ Timybo? Bede ywina aõbo ibinamy rare. Aõkõre. Ihoõkeki tahe òraruna jiarÿ arieryõtyhy. Bede ywina rarybere wasiõmy. Kiale reeryete aõbo wasimy rare, inyõ aõ arimykemy watxireriu, kia òraruna wasiweselemy rare.

⁸ Timyki, jiarÿ òraruna waerysyõna bede ywina tuu rarybekõkeki. Bede ywina dori aõbina binamy riwabedeerynre.

⁹ Jiarỹ juhuu bede ywina reeryõre. Reeryre tahe aõmydỹñnana binale wadee rarerenyre.

¹⁰ Deuxu heka bede ywina riwahinyre juhuu. Tamy ruru riwahinyre bede ywina wahe.

¹¹ Tahe bede ywina òraru-ki heka òraruna riwahinyre. Tai tahe õnosõna riwarubunyre.

¹² Kia bede ywina tahe awi rare, òbiti rare. Õnosõna awi rare.

¹³ Timybo rare. Òbitina aõbohe riwarubunyre. Aõkõre. Òraruna tiire. Tii tahe ibinatyhy rare. Bede ywina òraru-ki iny kia òraruna ibinatyhy reeryrenyre.

¹⁴ Bede ywina heka Deuxu Tyytybytyhy aõmydỹñnana rare. Jiarỹ heka inyle rare, òraruna heka wawedu rare.

¹⁵ Aõbo warayky dee ibinarele, kiale rewinywãhãre. Aõbo awimy warayky dee rare, kia rewinyõhyyre. Aõherekibo? Reeryõre.

¹⁶ Rexierymyhỹre aõbo rewinymyhỹre. Reeryre kaa bede ywina awi rare. Tai heka rabadewomy watxiwãhãre. Jiarỹ dori bede ywina bede ywina riti reerymy watxiwãhãre.

¹⁷ Retxiõnyny watxiwãhãre. Waruruõhy heka watxiwãhãre. Aõwi ariwinykeò. Òraru heka iòhòmý waribi ratximyhỹre waruru ratyire ratximyhỹre waribi. Tai heka òraru rewinymahãre.

¹⁸ Waumy ehextina tahe ibinatyhy rare. Aõbo awi rare heka ariwinykemy rewisỹnywãhãre ta heka rewinyõhywãhãre. Aõwi rewinyõhyymahãre!

¹⁹ Jiarỹ rarurunymahãre heka aõbina ariwinykõkemy. Tahe ihãrele heka rewinymahãre.

²⁰ Reeryrehe aõhebo ratỹñnymyhỹre.

Jiarỹ ixiòrarudỹ waòraruna wadi
raitxỹteitxỹtenymyhỹre.

²¹ Deuxudeewimy heka ariwinykemy
watxiwãhãre. Tahe araòrarunyhyymahãre.

²² Waumytỹmyra rarurunytyhymahãre Deuxu-
deewi widỹna ariwinyke. Awityhy rare wadee.

²³ Ijõ tahe waumywo-ki, waraykywo-ki,
ratximyhỹre, waumyehetxina waki ratximyhỹre.
Wadi rarurunymyhỹre riwamymy ratximyhỹre.
Aõbina widỹmy heka wadi rimymy ratximyhỹre.
Reòludunyõhymyhỹre waraykymy heka
rahaỹnanymyhỹre. Aõwesele heka tuu
rahaỹnanymyhỹre, riòludunyõmyhỹreki wahe.
Raraykynymahãre warayky-ki, Deuxudeewimy
watxikemy. Tule tahe reerymahãre òraruna
deòduõ jiarỹ rare wahe. Waumytỹmyra tahe
wadee rarybemyhỹre òbitimy aõmydỹnana
ariwinykemy. Waumyehetxina tahe kialemy
wadee rarybemyhỹre –òraru ariwinykelemy.

²⁴⁻²⁵ Tai heka urile warayky raleileinymyhỹ.
Mobo riwatake waumyehetxina bina bina
aõmydỹnana-ribi? Deuxudeewina-ki, Jesuisi
Kristu Inynyrỹ heka iximynamy riwatakre. Tii
riwateònymy wadi rarekre. Wowydyna tamy
ariwahinykre.

8

¹ Tai heka Jesuisi Kristu tyhydỹdu mahãdu
rubutyhy-ò heka raõtyhy. Deuxu heka tii
ritarenyke tii-wana rarehyyke.

² Deuxu-ò Tyytybytyhy dori warurutymyra-di
riwarurudỹnytyhyre. Rubu-ribi dori Jesuisi
Kristu riwatare ixinamy ararekemy.

³ Inyboho heka Deuxu Bede Ywina rieryrenyre, Moisesi tyryritina wahe. Tii heka iny òraruna-ribi iny ixinamy ririradỹnynmyhỹre. Jesuisi Kristule, aõbo, òraruna ruru rahumyhyre. Aõma rakahurenyõtyhy heka iny rururenydi aõma òraruna ixitawo-di. Rikityhynyrenyõtyhy heka aõma ixitawo-di aõbo bede ywina Tahe Deuxu tariòre diteònyde iny umyrenywesemy wahe. Tiu heka iòrarunaõhyyre. Tai heka rexiwahinyre iny òrarureny-ki.

⁴ Tai rikityhynyrenyke aõma Deuxu bede ywina. Iny nohõtireny rosake aõbo umy ehetyxinareny inydeereny rarybemyhỹré. Ijohonarenyõmy ta, irybe-ò, Deuxu Tyytybytyhy rybeòle rokoholamyhỹreny.

⁵ Aõbo Deuxudeewimy biwinybenykeki, tai Deuxu Tyytybytyhy rybeòle heka iny roholamyhỹke. Ixideewimy widỹmy burubenykeki tahe, aõwaxina boholabenyke umyehetxina rybe-ò.

⁶ Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò ijohona heka iny umytỹmyra-ò ridymyhyre, umytuedeõna-ò, ywina-ò. Umy ehetyxina rybe-ò iny rohola wana, tahe rubu-ò iny ridymyhyre.

⁷ Umy ehetyxina dori aõma rare, Deuxu òludu. Deuxudeewimy aõkõ heka riwinymy ihỹre tiu riwinyõtyhy.

⁸ Inyõ ibutumy òraruna ixideewimy riwinykeki, tiu heka Deuxudeewina riwinyõtyhy.

⁹⁻¹¹ Kaiboho tahe kiawesemy aõkõ heka toite. Deuxu Tyytybytyhy heka aworeny-ki rasỹnmyhỹre. Tai heka umytỹmyraõ heka kaiboho

ijõdirenre. Deuxu Tyytybytyhy heka kaiboho ijõdirenreke. Inyõ Deuxu Tyytybytyhy ihoõkeki, tiu tii ityhydỹydu aõkõ rare. Aumytyhy heka rurukre aõrarunaõ direki wahe. Atytyby tahe iruhyymy ratxikre, Kristu dori aõraruna riixãwididỹnyreki wahe, Deuxu araõbitidỹnyre wahe.

¹² Tai waityhydỹydu seriõreboho. Umy ehetsina rybe-ò uritere ijohonarenyõmy.

¹³ Irybe deradỹna-ò beõbybenykeki, kaiboho heka burubenyke. Aõkõkeki arurenymy mari-abenykre, Deuxu Tyytybytyhy-di wahe.

¹⁴ Ibutumy Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò roho-lamyhỹre mahãdu, tiiboho tahe Deuxu riõre roire.

¹⁵ Deuxu rybemy bityhynybenyke. Deuxu Riõre wesemy tahe bityhynybenyke, õbitimy atxibenyke, deõdu wesemy aõkõ wahe, buberubenyõtyhy. Waha-my tahe marybemyhỹbenykre heka. Deuxu Tyytybytyhydile wahe.

¹⁶ Ijoiurenymy rakatxirenykre. Aõmybo Deuxu Tyytybytyhy-di inydeereny roimyhỹreki heka, tuu inatyhymy rakatximyhỹrenykre inyboho iriõre roiremy wahe.

¹⁷ Ibutumy aõbo Jesuisi Kristu inydeereny ri-wahinymyhỹke heka, tule inyhõrõ reny heka rare. Iwese tii wowydyna iribi rikitarenykeki, tii-wana heka aõhõkỹmy rokotỹnyrenykre.

¹⁸ Aõhõkỹmy rokotỹnyrenykre tahe aõnihikỹmy aõkõ rare, urihimyõle wahe. Inydeereny dori wowydynaõ kidiwahinykre, sõwetyhymy.

¹⁹ Ibutu bede bede aõna aõna riraõmy roimyhỹre, aõma-ò, Deuxu Riõre mahãdu ibutumy rubu-ribi ixixana kiditynynykreu, rexixamy ibutumy rỹirakre

idi biu-ò rirahukre wahe.

²⁰ Kiatxu tahe ibutumy bede bede raaõbinanyke. Iwese Deuxu juhUU riwinyre-ribi resere iny òraruna òraru-ki. Deuxu dori tuu bede riywinyre txioinyhe tahe, raròsòna rÿire, riwixiranyke.

²¹ Rekeysarenykre heka Deuxu riòremy heka rakatxirenykre. Tii ibutumy bede bede-ribi iny ritarenykre ibutumy òraruna-ribi, rubu-ribi. Ibutumy òraruna aõbina bina deòdu heka rexihukre. Deuxu ibutumy aõna aõna ritÿmyranykre iwese tariòre itÿmyrare wese.

²² Kaa wiji tahe ibutu aõna aõna aõhõkÿmy rotÿÿnymy rÿira iròdu alòbòròna, ibutumy heka uladu ijira dese wese heka riijemy aõna aõna rÿira. Aõma, ixixanatxu dehemy nykòlemy roimyhÿreki wahe.

²³ Tiibohole sohojile aõkõ, tule inyboho Deuxu Tyytybytyhyre hãre, kia delemy inydeereny rawahinyre hãre, aõhõkÿmy rotÿÿnymyhÿrenyke idi tiu Deuxu tariòremy risÿnyrenykeny riraòmyhÿre. Kia tahe inyboho riraòmyhÿrenyke.

²⁴ Inyboho dori tararòsòna-ki kawese awirenyre. Inyõ iraròsòna itÿnykeki, aõbo tahe riraòmyhÿke.

²⁵ Tai tahe Deuxu rikityhynyrenyke rikiraòrenyke aõma, inydeereny tuu raryberé, rikitarenykré. Rikiyrymy rikiraòmy rokorokomyhÿrenyke.

²⁶ Iwesele tahe Deuxu Tyytybytyhy heka iny riwiòhenanyrenyke. Inyummy aõmydÿÿnanareny heka aõhebo rotÿÿnymyhÿre txuõ txuõlemy iny riwiòhenanyrenyke. Inyboho riwiòhenanyrenyke aõma inyboho rierykòreki

ixitòedỹỹ. Deuxu Tyytybytyhy inydeereny dori rexitòenymyhỹre tii inyboho heka aõmy rybe inyboho rierykõmyhỹrenyrene inydee risỹnynymy rarybemyhỹre tuu.

27 Inytybyreny heka ibutumy inyraykyreny, inyworeny, rierymyhỹre. Tii heka rexitòenymyhỹre inydeereny iny òbitinaren-y-di, iny ywinaren-y-di iny riixitòedỹỹnymyhỹrenyrene.

28 Ibutumy aõbo inydeereny rabad-edỹỹnananymyhỹré heka inydeereny awire. Deuxudeewina heka rikiwinyrenyke inydiyreny ratximyhỹre Deuxu dori inyluuren-y-re. Tii dori iny ridyre tariòre wesemy. Tii dori kiamy juhUU rõhõtinyre.

29 Juhudihikỹle Deuxu rõhõtinyre mobo tamy rakemy. Tahe tiu rierymyhỹre mobo aõma inyboho tamy kanakré. Tiu heka rierymyhỹre timybo widi rarekré, tariòre wesemy idi rarekré. Iriòre heka sõwemy iseriòre relekre. Iriòre tahe juhuule ityhydỹỹdumy iuhe rỹire, iseriòre wesemy wahe.

30 Tii heka inyboho rihitxinyrenyrene. Tii heka ryrymyhỹre tamy, kanakemy. Tii inyboho tamy ritehemynyreu, heka inyboho tamy ritehemynyrenyrene. Iny òraruna-ribi inyboho riixãwididỹỹnymy Deuxu, Jesuisi, Deuxu Tyytybytyhy ywina heka inydeereny riwahinyrene.

31 Ywimy rakatxirenykemy heka inydeereny rõhõtinyinymy ihỹre. Wowydyna heka inydeereny riwahinykre. Timybo rakaryberenykre. Awire heka ibutumy. Nihikỹre. Deuxu heka inyworeny-ki ratximyhỹre. Tii heka inydinoduren-y-re. Inyòluduren-y-õhyyre

ratxirenyke, sohojiõ.

³² Ibutumy inydeereny riwahinykre — inydeereny dori taRiòretyhy dori diwahinyde. Diwahinyde heka inydeereny rurukremy. Deuxu heka iny riixãwididĩnyrenyreny.

³³ Inyboho heka òbitimy ratximyhĩrenyreny tamy rakatxirenykemy. Tii dori iny riwinyrenyreny òbitimy. Inyõ rarybeõtyhy iny òbitimy aõkõ ihĩre.

³⁴ Inyõ heka inymyreny rarybeõtyhy rukururenykremy. Jesuisi Kristu dori inydeereny rurure, iny òrarureny-ki. Tii ixityre rubu-ribi rexixare inydeereny. Katahe rononymhĩre Jesuisi heka rexitòenymy rononymhĩre inykireny. Deuxu-ò heka iny riixitòedĩnyrenyreny inydireny rononymhĩre.

³⁵ Tiu heka rihitxinyõtyhy, aõma Jesuisi Kristu luureki wahe. Aõhõkĩmydĩnyrenyreny dori rakatxireny. Tii heka iny rirubunyrenyke. Iny rama rirubunyrenyke inieruõmy. Bede brebuwo-ki rakatxirenyke. Inymyreny rarybemyhĩkre. iny rirubunyrenyke. Ta Deuxu inywanarenyhy ratximy ihĩre. Tiu heka Deuxu-ribi aõ iny rihitxinyrenyõtyhy.

³⁶ Inyboho heka rubu riraõhyky ratximyhĩrenyreny, rexiwinyhykyle. Kia rikiwinyrenykre aõma Deuxu luuna-di xiery — iwese budoeni tarubuna riraõmy rĩmyhĩre wese. Deuxu rybe inykoreny tuu relyymyhĩre.

³⁷ Taiki heka imahãduy-ribi rokotarenykre. Kia òlòna inyhõrõreny rare. Kristu dori inydeereny rurure. Aõ heka iny rihitxinyrenyõtyhy Deuxuluuna-ribi. Rubu dori iny rihitxinyrenyõtyhy.

Umy tiu iny-ribi rihitxinyõtyhy. Ýju dori tiu iny rihitxinyõtyhy. Aõbinahakỹ heòty, rubu bina heòty dori tiu Deuxu luuna-ribi rihitxinyõtyhy.

³⁸ Aõ heka iny rihitxinyõtyhy Deuxuluu-ribi. Biu wenonana dori, beheỹ ratyre, tiu Deuxu luuna-ribi iny rihitxinyõtyhy. Wiji aõna aõna itõmo rahudi aõna aõna, aõtxi aõna aõna tiu iluuna-ribi rihitxinyõtyhy.

³⁹ Kia ibutumy wadee inatyhy rare. Jesuisi heka Deuxu inydeereny ritỹmynymhỹre ibutumy iluuna iny òrarureny-ki rurureu.

9

¹ Kaiboho waijoiireny, waityhydỹỹdu seriòre mahãdu. Kristu hõrõ jiarỹ rare, inytyhy rare. Deuxu Tyytybytyhy, Jesuisi Kristu-wanale rierymyhỹre kia inatyhy rare.

² Rabedewomy heka watzireri waijoi rityhynyõreki. Deuxu Tyytybytyhy kia rieryre. Txuõ txuõlemy, ruõ ruõlemy rabedewomy watzihãre. Txiole txiole aõmydỹỹnanamy adeereny ararybeke kaiboho tarasanaõ boibekemy.

³ Deuxu riwatzuhoke Kristu-ribi waijoi deròwomy, iwiòhedỹỹkeki. Jiarỹ heka ihyy arurukemy waijoi ityhydỹỹdukõdu mahãdu wahe xixi-di tamyreny rahõtynomy watzireri. Kia biu-ò hena ritarenykemy wahe. Tahe aõkõre heka.

⁴ Deuxu heka tamyreny sòwemy diwahinyde. Ihãrele tiiboho ijohona deramy rekoamahãreny. Aõma, rihitxinyreny heka taijoiireny. Ridyreny heka bederahy-ò loosòna-ki biuwetykywo-ki. Tahe tamyreny rarybere tii iluurenymy. Tamyreny heka sòwemy aõ

kidiwahinykemy idireny ratximyhÿre. Tule tabede ywina rybe tamy diwahinyde. Tai tahe Deuxudeewina reeryrenyre.

⁵ Tamy heka Deuxu wowydynaõ riwahinyrenykemy Deuxu teòduõ kanake tii tamy rarybere. Tybyreny dori ilahiboho dori rityhynyrenyre, tii Deuxu sòwemy rityhynyrenyre. Kristu tahe tule judeu mahãduõ ratximyhÿre, wajioi wahe.

⁶ Deuxu rybe inatyhytyhy rare. Sòwemy iny judeu mahãdu wese roire. Ibutumy tahe judeu mahãdutyhy aõkõ roire.

⁷ Ibutumy judeu Abraõ riòre riòre rÿira mahãdu aõkõ heka Deuxu riòremy rarekre. Deuxu heka Abraõ-ò rarybere: –Ijai riòrele ariòkòre rarekremy ijõ aõkõ. Ibutumy Abraõ riòre, Ijai riòre aõma ityhydÿÿdu aõkõ roire.

⁸ Ijõ iriòrekõna mahãdu tahe ityhydÿÿdu heka roire. Kia Deuxu rybe rityhynymyhÿrele heka ityhydÿÿdu mahãdumy rÿira –judeu mahãdu tyhy wahe.

⁹ Juhuu tahe Abraõ-ò Deuxu rarybere: –Ahãwyy Sara, iriòredikre ijõ beõrau wahe.

¹⁰⁻¹¹ Iu tahe Ijai iriòre hãwyy-wana herinanyreu, Rebeka-wana roire tahe inatxi uladumy heka Rebeka tamy kidiwahinykremy riywinyra. Ijau juhutyhy iriòredelamy reakre riywinyra. Ijõ tahe Ijaõ ini rarekre. Kawese Deuxu rarybere uladu reakõule: –Jiarÿ heka Ijaòmÿ retamy rarybere Ijau aõkõ. Jiarÿ aõna aõna sòwemy tamy adiwahinykre. Deuxu kiamy rarybere Ijau reakõule. Tiu aõwiihikÿ aõbina bina riwinyke aõkõ. Myle roireri. Deuxu riteòsinyre ijõ

tarasanamy reake-ribi tahe ijõle tuu reare. Aõ uladu tuu riwinyreriki aõkõ Deuxudeewimy tuu riwinyre.

¹² Juhuutyhy Rebeka-ò rarybere: —Idela taseriõre deòdumy rarekre.

¹³ Iwese tyyriti-ki roire wese: —Ijaò iluure tahe Ijau aõkõre.

¹⁴ Aõmybo tahõtinyteri? Deuxu aõbo adee ibinare kia riwinyreki? Aõkõre heka.

¹⁵ Deuxu rarybere Moisesi-ò: —Jiarỹ heka awimy inyõdee ariwinykre, tahe tuu ariwinykre. Inyõdee ruxetõena ariwahinykeki, tamy ariwahinykre iixideewimy.

¹⁶ Deuxu ruxetõenale heka rare, iny aõmysỹdỹỹ sõwehekỹmyreki aõkõ inydee tarasana riwahinykre.

¹⁷ Kaheka iny rieryre Faraò (Egito bedè iòlò) ijyy dori inydee kia riteòsinyre iwese Deuxu rare wese wahe reteherenyké. Deuxu kiamy rarybere Faraò dee: —Adee kỹny ariwahinyre ruruõ kai bonyke iòlòmý. Tai tahe ibutumy iny wani wiwihikỹ-ò roholakre.

¹⁸ Ibutumy Deuxu ixideewimy tuu riwinymy rỹirakre. Ruxetõena riwahinyke tamywi tahe riwahinyra.

¹⁹ Inyõ tahe wadee timy rarybeõtyhy: —Aõherekibo kawesemy Deuxu inyõ aõhe risỹnykre ada amobohe Deuxu aõwidỹỹna deramy reakre.

²⁰⁻²¹ Tiu moõ rarybeõtyhy Deuxumy ibinamy. Iu inyõ butxi riwinykreu, aõma sudeõ rimykreu, riwinykre heka butxiwihikỹõ tamywikeki. Ibinaõ riwinykeki tasỹ iwesele riwinyke ibinamy tuuty-

hymy. Bedenamy riwinyke noijaka tamy ride-myhỹkemy. Ijõ butxi tamy wikeki.

²² Iwesele heka Deuxu rare. Rebureke heka inyõdee raykarananyke. Ijõ-ò tahe awike ta rux-etòena-di riwiòhenanyke iaõna aõna riijemy.

²³ Idi tahe rõkõhõtinyreny timybo Deuxu wina, Deuxu loosõna awiremy iruxetòena inydeereny riwahinyhyymyhyre.

²⁴ Judeukõdu mahãdu Deuxu ritare. Judeu mahãdu yribi sohoji aõkõ. Inyboho.

²⁵ Osea tyyriti-ki rybeõ kiamy tai roire Deuxu rarybere wahe: –Ijõ mahãdumy sỹ aronykre wariòremy. Tahe waijoiy-ribi aõkõ waijoioõ mahãdu aõkõ waijoimy arinikre idi aritakre. Tuumy ararekre. Tiu heka luuna juhoo inyõ rewahinyõhyre.

²⁶ Deuxu rarybere tiu: –Kaiboho juhoo waijoi aõkõ toite, tuuõmyta kowa-ki wariòrenymy boibekre.

²⁷ Isaia tule rarybemyhyre aõma judeu mahãdumy wahe. Sõwemy, sõwemy imahãduõ hãre tahe, ibutumy tarasanamy reakre.

²⁸ Deuxu ele elemy rotỹnykre timybo rarybere myna. Ijõ-ò ruxetòena riwahinykre ijõ-ò adehuna riwahinykre riixãwidinyrenykremy.

²⁹ Ijõ Ritidỹna-ki Isaia rarybere: –Deuxu ibutu dinodu heka ruxetòena riwahinyõkeki, ibutumy judeu mahãdu riixãwididỹnykre iwese Sodoma hãwã Komora hãwã-wana riixãwidinyre wesemy wahe.

³⁰⁻³¹ Timybo rakaryberenykre kia aõmydỹnanamy? Kialemy: –Judeukõdu mahãdu-ò Deuxu tarasana riwahinyre tiu Deuxu

riijeõhyymyhÿre hãrele. Judeu mahãdu heka rityhynykemy idi ratximyhÿre ibede ywidÿÿna-di tahe tiu heka ritaõhyymyhÿrenyreny tarasana.

³² Bede ywina rybe riyrubunyekhãre awikehãre tiu tarasana ritaõtyhy. Rityhynytyhykekile heka tuuke. Tai tahe ritaõre tarasana, rityhynytyhyõrenyreny. Tai tahe iwere mana iny riatymyhÿre were rydÿÿnarenyreny.

³³ Ijòti nihikÿ heka roimyhÿre. Tiu heka riòhòreõtyhy iweribi-ò. Deuxu rybe-ki kia wesemy roire: –Judeu mahãdury-ki mana nihikÿ wese retidimy doimyhÿde. Sõwemy heka iny rÿira tiu heka ityre-di rariaõtyhy biu-ò hena-ò dehemyndekeki wahe. Kia iny rityhynymy Jesuisi Kristu rÿirale tahe ritakre tarasanaõ heka inatyhymy.

10

¹ Waityhydÿÿdu seriõre, rexitòenymy wãhãre heka Deuxu-ò ibutumy judeu mahãdu biu-ò henamy rÿikemy. Kiamy tuu rarumahãre.

² Reerymahãre tiiboho ibutumy rityhynymahãrenyremy Deuxu. Tiiboho ityhydÿÿnareny tahe òbitihyky aõkõre.

³ Tiiboho kiamy rõhõtynymahãrenyreny aõma judeu mahãdu heka bede ywina rybe rityhynyrenykekile rexiòbitinykemy heka rõhõtynymahãrenyreny Kristu-ò ta rexiwelòròkõlemy Kristu bede-ò rexihumyhÿre, tai Deuxu iny-di awimy rarekemy.

⁴ Bede ywina heka Deuxu aõmydÿÿna tarasana aõkõ heka rare. Kristu rityhynymahãrenyke. Kia weseleke heka tii rimyrenyreny rexiòbitinyreny.

5 Moisesi dori ròritidỹyre tuu: –Inyõ tiu òraruna-txi reseõhyy rarekeki, taile iny tarasanamy ratxike.

6 Kiamy heka ityhydỹyna namyhỹde. Uritere inyõ Kristu biu-ribi kòdidykemy ixinohõtidiỹõna Kristu kidiwykredi uritere nohõtirenyõmy, isir-atyhyre wahe. Tuu aõkõ iny òbitidỹyna-ki rahamyhỹre.

7 Uritere Kristu ixixana-di mohõtinyinnyõmyke isiratyhyre dori kia-ribi òbitidỹyna kiditakremy.

8 Tii heka inyboho ribedeerynanyhỹre. Iòhòlemy heka iny-ribi ihỹre warybereny wahe.

9 Iny taykyrenykile rityhynymyhỹre inykile. Tai tahe rarybere inywixira-ò aõma Kristu iny wedureny ihỹremy wahe. Inyworeny-ribi rikityhynymyhỹrenykeki. Aõma Kristu heka Deuxu riixixanyre rubu-ribi.

10 Taiki tahe biu-ò hena rakatarenykre. Aworibityhy rikityhynymahãke. Kiamy heka iny òbitimy rekelerenyke Deuxu dee wahe. Rarybeke iny-ò rityhynymy ratximyhỹremy tai tahe tuu relemy ratxike.

11 Kiamy heka Ritina-ki roimyhỹre: –Inyõ rityhynytyhyhyyyke heka teysamy ratxike. Tiu heka anabedewoõtyhy tatyhyna-ki.

12 Judeu mahãdu dori judeukõdu mahãdu-wana wiwesele rare. Ibutumy heka sohojihyyle iwedure, Inynyrỹ wahe. Ibutu heka inydee riwahinymyhỹre aõmybo iny rexitòenymyhỹre wahe.

13 Iny rexitòeny-wana Inynyrỹni-di tarasanamy, tai iny-ò riwahinymyhỹre.

14 Teerykõte heka timybo idi ratximyhỹre rex-

itòdenymy. Timybo bieryke inyõ tuu relyykõhãre heka rityhynyke. Tamy heka roholaõtyhy inyõ tuu relyyõkeki tiu ityhydỹõna.

¹⁵ Inyõ heka raõtyhy, inyõ biteònyõkeki wahe. Kiamy tahe Tyyriti rarybereri: –Kia Rybewihikỹmy rybedu heka awi heka rare, dehemynyna heka awire, deysana rybe dori diwymyhỹde. Deuxu rybena ywina wihikỹ heka diwymyhỹde. Tai tahe iny reysamy heka aõma Deuxu Rybewihikỹ tamy riwymyhỹreki wahe.

¹⁶ Ibutumy aõkõ tahe rityhynymyhỹre. Iwese Isaia Deuxu rybedu rarybere wese: –Inynyrỹ, Rybewihikỹmy tamyreny heka rarybemyhỹrenyre. Ihãrele tahe rityhynyõhyymyhỹrenyre.

¹⁷ Ityhyna heka Rybewihikỹ-ò iny roholamyhỹreu, rityhydỹỹmyhỹre. Kristu ityhyna tamy kedehemynykre, rybe wihikỹ òraru-ki wahe.

¹⁸ Dỹỹraxinaõ ariwinykre. Taholatenyõte aõbo Deuxu rybe-ò? Kohe, ibutumy heka roholamyhỹre. Tyyritina-ki roire: –Deuxu rybe tỹmyra wihikỹ ibutumy riteònymyhỹre hãwã hãwãmy.

¹⁹ Ijõ arỹỹraxikre: –Judeu mahãdu aõbo kia rieryõmyhỹre? Moisesi tyyriti-ki roire: –Deuxu biu-ò hena judeukõ mahãdu-ò ariwahinykre. Waijoi mahãdu ariwoxibronykemy.

²⁰ Isaia tahe idi tuu rarybere: –Iny wiwana mahãduõ heka Deuxu riijemyhỹre. Tii rexitỹnynyre taòrysdu mahãdu-ò. Itxi reare.

²¹ Isaia rarybere Judeu mahãdumy kia: –Ihãrele Deuxu iny ritobinyrerimy ihỹre iny, iny nohõtibinaki wahe.

11

¹ Kaiboho heka timybo tahõtinyamahãtenyete Deuxumy? Tii aõbo taijoi-ribi nohõti rosaremy –judeu mahãdu-ribi? Aõkõre. Jiarỹle, Paulo, judeu mahãduõ rare. Jiarỹ heka Abraõ riokoreõ rare. Benjami ijoiõ heka jiarỹ rare.

² Deuxu taijoi-ribe nohõti rosaõtyhy. Tii juhUU ritare. Elia juhUU Deuxu-ò taijoimy rarybere. Ryberiti-ki kia roire:

³ Tiiboho heka rybedu mahãdu rirubunyre. Tule axiwena wahidỹỹna ribòhònnyre. Jiarỹ so-hojile aluure Deuxu. Tule ròrubudỹỹmy wadi ratxirenyreri.

⁴ Timybo Deuxu heka Elia-ò dirawyònyde: – Aõkõre, kai ihewoludutyhy waluunadu aõkõ tate. Waluunadu 7000 inymy rỹire aribihitximy wahe. Tule Bali suritxoo tiu rityhynyrenyõhyymyhỹre.

⁵ Katahe wijile iwesele rare. Iny ibutemy Deuxu hõrõ mahãdu rỹire. Tii taruxetòenadile ritarenyre.

⁶ Deuxu ruxetòena heka aõ iòwy-di aõkõ riòwynymyhỹre Deuxu riwahinymyhỹre. Aõwihikỹ diwinymyhỹdenydeki aõkõ heka tuu heka ratximyhỹrenyre iòwydikeki tahe aõ ruxetòe aõkõ rare.

⁷ Deuxu heka judeu mahãduõ rihitxinyre tarasanamy rekré. Ijõ tahe iwety mahãdu wesemy ijõ rỹira. Deuxu tamy tarasana-ò rryreri tiiboho roholaõre.

⁸ Tyyritina-ki rarybemyhỹre rõrõmy ratximyhỹrenyremy. Deuxu heka riruberenyre ihãre ta tõhõtireny ratòbònnyrenyre. Taita rieryõhyrenyre heka Deuxu Tyytybytyhymy rarybemyhỹrenyeki wahe. Iwesele heka wijina

roimyhÿre.

⁹ Ihetxiu Iòlò Davi iwesele rarybere: —Kia heka taworana bedehesina-ki, ramyrenykre, raborenykre, tabonahemy reserenykre idi aõhõkÿmy rotÿÿnykre.

¹⁰ Irue idymy releke tiu robiõkemy. Tiumy rarabunykre iaõbinabina-ki.

¹¹ Adeereny arÿÿraxikre kiamy: judeu mahãdu resereu ixãwire aõbo? Aõkõre. Urile tarasana nade judeukõdu mahãdu-ò tai. Judeu mahãdu ibinamy tai rõhõtinykemy.

¹² Judeu mahãdu òraruna òraru-ki heka sõwemy iny-ò aõwiihikÿ nade, judeukõdu mahãdu-ò wahe. Tahe awityhymy rarekre ibutumy judeu mahãdu ralokremy.

¹³ Jiarÿ, Paulo wahe, rybe wahidÿÿdu heka jiarÿ rare. Judeukõdu mahãdu-ò tii heka jiarÿ rare. Uritere nohõti losarenyõmy kia waaõmysÿdÿÿna rare. Kia awi heka wadee rare.

¹⁴ Deuxu heka adeereny aõ nihikÿ adeereny riwinyre, kaiboho judeukõdu mahãdu rare. Judeu mahãdu robikre. Tai heka tiiboho biu-ò hena mahãdu-wana ratxikemy riwisÿnykre. Kia wese òsana ijõ tarasanamy rimyky.

¹⁵ Judeu mahãdu wiji rityhynyõreri. Tai Deuxu ijõ mahãdu-ò biu-ò hena riwahinyre, judeukõdu mahãdu-ò wahe. Iny sõwemy tai ritamy rÿimyhÿre òraruna-ribi. Iwese inyõ rubu-ribi riixixanyre wese kia rare iu judeu mahãdu ralòkreu wahe.

¹⁶ Juhuu paõ ere awimy Deuxu-ò biwahinykeki, ibutumy paõ ihõrõ rare. Òwòru rutysõmo Deuxu-ò biwahinykeki, ibutumy òwòru ihõrõ rare.

¹⁷ Òwòru ere judeu mahãdu wese rare. Tiiboho

òwòru-ribi raòròmy raremyhỹ. Kaiboho judeukõdu mahãdu teròwomy atximahãtenyete. Kia òwòruru wesemy òwòru-ò ralòmý atximahãtenyete, tai tahe arумы atximahãtenyete.

18 Ixityhymy nohõtirenyõmy. Kaiboho dori iratyre awimy aõkõ atximahãtenyete. Òwòru rutyso mo aramyre judeu mahãdu tyby wese wahe. Aõkõkeki, kai bedesekre òwòru desede wese.

19 Kaiboho òsana marybebenykre: Tiiboho òwòru-ribi ritamy raremyhỹ inyboho rikibynyrenykremy.

20 Inatyhy rare. Urile õhõt-ribi losarenyõmy tiiboho iribi ritamy raremyhỹ rityhynyõrenykeki. Tule kaiboho talòmý tatelyhỹ tetyhynymyhỹtenyete. Tai ixiwededỹõrenyure urile bexityhynymy.

21 Judeu mahãdu heka òwòru rutyhy wese raremyhỹ. Ihãrele tahe Deuxu òwòru-ribi ritare. Timybo tahõtinytenyeteri —Deuxu aratarenyõtyhy. Tule aratarenyke timykeki.

22 Deuxu dori ywimy rare ijõ-ò. Tule tii isirare ijõ-ò: —òraruna-txi besebenykeki, tii aratarenyke.

23 Judeu mahãdu ixyby rityhynyrenykeki, ixyby Deuxu ritidikre iherina-ò. Deuxu irurudirare ixyby ritidikremy —isiraõre Deuxu-ò.

24 Kaiboho heka òwòru bederahy ludu wesemy atxitenyete. Iwese òwòru ludu-ò tii aratidirenyure wese. Judeu mahãdu dori òwòru ludu wesele rare.

25 Waityhydỹỹdu seriòre, inatyhynaõmy adeereny arelyykre. Deuxu rieryre tiwesemybo judeukõdu mahãdu rityhynykre. Ikonana kaiboho bityhynybenykreu, judeu mahãdu ixybyle

kanalokre.

²⁶ Tai tahe ibutumy judeu mahādu ritakremy. Tyyritina-ki heka kiaweselemy roire: –Siaō-ribi tarasaduō kanakre. Ibutumy heka judeu mahādu òraruna-ribi kòdòòsekre.

²⁷ Kia bedeu heka aritakre iòrarureny wahe iwese tuu rarybere wese juhuuhukỹle.

²⁸ Katahe rasōwemy roira aōma judeu mahādu wahe. Tiiboho Rybewihikỹ òludu roire. Tamyreny heka awi aōkō Rybewihikỹ. Kia heka adeereny awimy ròhònyre. Tetatenyta dori Deuxu-ribi aōma iwahidỹna aōna aōnawidỹnamy. Deuxu juhuu taluunamy walabiereny-ò rarybere.

²⁹ Deuxu heka tiu riwitxiranyōhyymyhỹre. Releke wana heka riwinymyhỹre tahōrō mahādu dee.

³⁰ Judeu mahādu heka Deuxu rityhynyōmy roimyhỹre wahe. Tai heka Deuxu ruxetòena adeereny diwahinyde.

³¹ Katahe judeu mahādu heka wiji roire ityhydỹmy aōkō. Aōutxu tahe Deuxu ruxetòena ixybyle rymykremy rỹira. Deuxu heka iximymy iny riteònyrerimy ihỹre.

³² Deuxu ibutumy òraruro-ò rityhere idi taruxetòena ritỹnynekemy.

³³ Iny Deuxureny aōwi dinodu heka rare. Ibedeerytyhytyhy rare. Inyō ibedeywidỹna rieryōhyymyhỹre.

³⁴ Tiu rikiererenyōtyhy irayky, tiu rikibedeeryrenyōtyhy.

³⁵ Inyō tiu Deuxu tadiwidỹdumy isỹnyōna.

³⁶ Ibutumy dori Deuxu-ribi hikỹle nade ixidee. Ibutumy iruru namyhỹde. Tai tahe ibutumy

wowydyna tamy rikiwahinyrenykemy inyboho ratximyhÿreny.

12

¹ Tahe waityhydÿÿdu seriòreboho, aumyreny heka biwahinybenyke Deuxu-ò. Aramyrenykemy òbitihyylemy. Kia wowydynatyhy Deuxu-ò. Tii dori ibutumy aõma inydeereny riwinyre. Kia ibutele rarekre tamy. Tii dori sõwemy riwinyre inydeereny.

² Uritere riraõmy bedede ludu mahãdu wesemy. Iwixiramy boibeke. Tai Deuxu dee awimy kia rarekre. Aumy tÿmyramy ibutumy biwinymahãke. Tai tahe Deuxu ribedeerynanykre aõbo awire.

³ Jiarÿ heka Deuxumy rybeduõmy rare adeereny. Tai adeereny ararybekre bexiijebenyke. Òbitimy marybemy aumy-ribi. Deuxu-ribi ityhyna adeereny diwahinydeki heka aõhe botÿÿnykemy mohõtinyinmahãbenyke.

⁴ Umy heka sõwemy txura txura roire, umy hitxi hitxinamy rÿire. Kristu ityhydÿÿdu mahãdu kia wese rare, Kristu woludu mahãdu wahe.

⁵ Tule Kristu mahãdu sõwemy aõmysÿdÿÿna wixira rÿire. Sõwemy iny wiribi hitxi rÿire. Iwese umy sohoji wese Kristu wo mahãdu rÿire. Ibutumy wiribi hitximy raaõmysÿdÿÿmy iwidÿÿmy rÿimyhÿke. Inyboho heka ibutumy iaõmysÿdÿÿna Deuxu-ò rikiwinymyhÿrenyke.

⁶ Deuxu heka aõwidÿÿna widÿÿna wixira iny sohoji sohoji-ò riwahinymyhÿre. Kai heka tÿnydÿÿna abryseki, awimy bexityhynyke awimy biwinykemy.

7 Awimy wiòhedỹỹmy atximahãte wana, bòwiòhenanyke awimy. Rybedỹỹdumy atxiteri-wana awimy òbitimy bibedeerydỹỹmy.

8 Deuxu rybemy rybedu atxiteri-wana marybeke inydee bexityhynomy. Deuxu sòwemy adee nieru riwahinyre-wana, bòwiòhenanyke inywitxira. Inydinodumy atxiteri-wana, òbitimy maaõmysỹdỹỹ ibutu dee. Kia dohodỹỹdukeki botohodỹỹkre inyõ aõ biwahinykeki awowi-di bowahike.

9 Wiribi ihitxidỹỹõmy. Tuu luu-di tahe inywitxira hitximy. Uritere rybeõmy urirybele. Uritere rybe òbitikõmy rỹireò noõmy.

10 Kaiboho ityhydỹỹdu seriòre atximahãtenyete. Tai wiluummy atxibenyke. Widee biwowydyny-benyke, ixidee aõkõ.

11 Aõmysỹdỹỹna-di boibenyke. Ibutumy Inyryỹ-ò biwinybenyke eysareny-di.

12 Beysamy atxibenyke ywina-di aõkõkỹmy dỹỹnana-ki. Bexitòenyhyymahãbenyke.

13 Aityhydỹỹdu seriòrey-ki inyõ aõ ihoõkeki, tamy biwahinyke ahõrõ-ribi. Inyõ ihetoõkeki, bidy-benyke aheto-ò.

14 Inyõ ibinamy adeeremy riwinykeki, tahe ibinamy aõkõ biòwynyke. Bexitòenyke Deuxu-ò tamy.

15 Inyõ reysakeki, tii-wana beysake. Inyõ rahinykeki, robukeki, tii-wana mahinyke, bobuke.

16 Ywimy ibutumy iny-wana boibebenyke. Ixityhy aõkõ nohõtĩõmy. Kai dori ibutumy aõkõ teeryte, tule aaõmysỹdỹỹ bina awimy bimibenyke.

17 Inyõ adeeremy ibinamy riwinykeki, ibina-di aõkõ biòwinybenyke aõma uritere ywihyylemy boike.

18 Wiwesehyyle ywimy rĩimyhĩre.

19 Inyõ umy aõma rarybekeki, uritere ixiòwydĩĩmy nohõtiõmy. Deuxu-wana birimy. Tii heka riòwinykre iaõhõkĩmydĩĩnana-di. Kia tahe roire Tyyritina-ki.

20 Aõma aõludu ramamy ruru wana, tamy rĩsĩna biwahiny, bemy tii ruru wana, tamy bee biwahiny. Tai tahe tii raixĩrure aõbo adee riwinyre lau.

21 Aõbinahakĩ rĩira-wana, uritere iijiradĩĩõmy. Ibutumy aõwiwihikĩle aõ biwinymyhĩke. Tai tahe rexihuke aõbina bina.

13

1 Bityhinyke bedede dinodu. Deuxu dori risĩnyre bedede dinodumy. Ibutumy dinodu heka Deuxule inydeeremy riwahinyre.

2 Inyõ bededinodu rityhinyõkeki, tii heka Deuxu rityhinyõmyhĩre. Iny õbitimy ratxikeki, tiu bedede dinodu rimyõtyhy ròtena-ki aõhõkĩmy dĩĩnana rotĩĩnyõtyhy.

3 Inyõ õbitimy ratxikeki heka tiu bedede dinodu lau ruberuõtyhy aõhe risĩnyõtyhy. Urile iny aõòtaòtalemy rotĩĩnyreure tahe, tiile ruberumyhĩre bedede dinodu lau.

4 Bityhinybenyke ibutumy bedede ywina aõbo dinodu mahãdu raryberé. Brebuõlemy botĩĩnybenyke. Deuxu diteõnyde heka bedede dinodu iny riwiòhenanykemy. Kai aõhõkĩmy botĩĩnymyhĩke aõòtaòtamy tatĩĩnymahãte-wana. Bedede dinodu dori tuu nade.

5 Ibutumy bede dinodu bityhynyke. Tii heka biwinybenyke Deuxu dee kia awire. Tai heka aõhõkỹmy botỹỹnybenyõtyhy.

6 Tule iõwy biòwynymahãbenyke. Ibutumy heka biòwynymahãbenyke aõma tuu dinodu rarybemahãre wesemy. Tai dori riòwynymyhỹre iaõmysỹdỹỹdu. Tii heka anawiòhenanymyhỹde.

7 Biòwynymahãbenyke aõbo òbitire, ibutumy wahe. Aõma dinodu iòwydỹỹmy rariòwymahãre-wana biòwynyke ibutumy awedu mahãdu wahe. Bityhynyke ibutumy.

8 Inydee tanadevenymahãte-wana, biòwynyke òbitihyylemy. Inywitxira luumy atximahãke ibutumy iny wahe. Tii dori Deuxu bedeywina-ki bede òtiidỹỹna xiery ratximyhỹre.

9 Ibutumy Deuxudeewire heka kaa rare. Aeryna luumy iwese ixiluure wese, tahe tamy ibinaõre. Kai rubudỹỹõmy aõbo, ada wasimy iribi textiwonyte ada ihãwyy-wana maõtakemy aõbo, textinohõtidiỹỹnyte. Uritere aõbina-di ixinohõtidiỹỹõmy aeryna-ò. Uritere aõbina widỹỹõmy. Aerynaluumy mabeke iwese kai ixiluure wese wahe.

10 Luuna inyõ-di rarekeki ibina inyõdee riwinyõtyhy rare. Ibutumy Deuxudeewina heka riwinymyhỹre. Tii sohojile heka bede ywina-ki awityhyre.

11 Tule heka òbitimy matximahãke. Bededỹỹnana dori iòhòmý resera. Bede ityre reakremy namyhỹde. Bexixabenyke wa, Inynyrỹ heka iòhòmý ratximyhỹre inonana-ò. Iòhõtýhymy relera juhu rityhynyrenyre-ribi.

12 Ruu heka ròhònymy rare. Txuu tule iòhòmý wahe. Uritere aõbinahakỹ bedeluruhukỹ

aõmydÿÿnana widÿÿõmy. Diabo ijesu bitake aõwiwihikÿ widÿÿ wahe.

¹³ Òbitimy biwinymahãke iwese txu rojuxana iny ratximyhÿre wese. Tai ibutumy iny rarybemahãke kai iluumy atximahãtemy. Uritere abededÿÿnana huduõmy —itxÿteõmy, òtaõmy, adeburemy ijiraõmy, ihãruõmy.

¹⁴ Bexitòenymyhÿke Inynyrÿ Jesuisi Kristu-ò wahe anawiòhenanykemy. Tai tahe ibutumy òbitimy biwinymahãke. Uritere arayky aõmydÿÿnabinabina nohõtiõmy.

14

¹ Ijoiõ ityhydÿÿdu mahãduõ amahãdudÿÿmy rurukeki, ròtena ixinamy ralòke iityhyna ibuterehãre tii-wana aõna aõnamy widee rybetyhymy rybeõmyke. Aribi hitximy raraykynyke hãre, bidyke. Ihãrele biròtenybenyke.

² Ityhyna irurukõmy ratximyhÿre hãre biròtenybenyke. Tii òsana kiamy raraykynymyhÿre: Iny rexiòwynyke iròdude riròmyhÿrenyremy ijõ rõhõtinyke. Kai tahe òsana mohõtinyke kiamy. Tuu ibinaõre. Ityhynareny urihimyòle rare. Brebunale sÿny roholamyhÿre.

³ Inyõ tahe ibutumy riròmyhÿre. Awimy idi tahõtinyamahãte-wana, wiribi hitximy aõkõ. Uritere iòhòresedÿÿrenyõmy. Deuxu dori ridymyhÿre iwesemy iweselemy.

⁴ Deuxu deòdumy tii rare. Eòdumy aõkõ. Deuxu-ò tii rirawyònyre aõhebo rotÿÿnymyhÿremy. Deuxu rarybeke aõbo òbitire, aõbo teòsare. Deuxu heka tii ritamadÿÿnymyhÿre.

5 Kiamy rakaraykywesenananyrenykre. Txuõ aõworana bedehesi heka judeu mahãdu riywinymy roimyhÿre. Kia txuule Deuxu-ò reàlànanymyhÿre rexinohõtĩdÿÿnymyhÿre. Tahe aõkõre. Ijõ ityhydÿÿdu mahãdu tahe aõkõre. Tii iwitxira rexinohõtĩnymyhÿre. Ibutu txuu tamy awire Deuxu àlana riwahinymyhÿre. Ixideewimy iny sohoji sohoji raraykywydynanymyhÿre. Ixitawimy Deuxu riwowydynyrene. Ibutumy iny õbitimy ixidee raraykynyke.

6 Kaiboho atxu biywinymyhÿbenykeki, kia tahe awire. Xiwenade riròkeki, tii tule Deuxudeewire riwinyre. Inyõ aõkõ riwinyre. Tii tule awimy riwinymyhÿre Deuxudeewina wahe.

7 Ixideewimy rikiwinyrenyõtyhy inynyrÿ-ò dori inyboho roire.

8 Inynyrÿdeewimy rikiwinyrenyke. Ihõrõ rare, aruruhãrele, aõkõhãrele.

9 Jesuisi Kristu rubu-ribi rexixare tai butu wedy.

10 Inyboho heka ihõrõ mahãdu roire. Tai uritere inyseriõre rybeõmy ixiradÿÿõmy. Inyboho dori sohoji sohoji Deuxuru-ò rexideòsinyrenykre. Iu tii ibutumy iny riywisinykre.

11 Kiamy heka Ritidÿÿna-ki roimyhÿre. Inynyrÿ heka rarybere: –Inatyhymy, Ibutumy warue-ò tatiowotimy resekre. Rarybekre heka wamy Jiarÿ Deuxu raremy.

12 Iny sohoji sohoji iximy relyykre Deuxuko-ò.

13 Uritere inywitxira-ò ryberenyõmy tii ibinamy rare uritere aõwidÿÿõmy, iòraru-ki ixyhdyÿÿdu òraruna-txi resehemy.

14 Jiarỹ tahe kiamy rahõtinyre. Kia aõmydỹynana aõ aõkõ rare Deuxu-ò. Xiwena rỹsỹna rirỹsỹkeki aõ aõkõ rare. Uritere kia nohõtidu dee ibinare. Tiiboho riròõke. Xiwena rỹsỹnarỹsỹ òraru-ki aijoiõ bibedewonyhenylau irỹsỹõmykre.

15 Aityhydỹỹdu seriòreõ òbitiõmy ratxikeki tahe iru-ki arawidỹỹõmy atximahã. Tamy dorihe òbitimy aõkõ heka idi rõhõtinyke. Tii heka tule riwinykelemy ixidi rõhõtinyke. Timy aõki teòsamy rahaõhyymyhỹre aõma, xiwena rỹsỹna-ki. Kai aõki awimy aõma awityhy irỹsỹõmyke Deuxu Riòreõ dibinadỹỹnyke lau wahe, Kristu dori iòraru-ki rurure.

16 Kaki awimy òbitimy mahakeki. Biwinykeki inywitxiraru-ki atxikeki, kia tai uritere rieryõmy aki rahake.

17 Riroximyhỹrenyrene, riõmyhỹrenyrene —kia Deuxu Iòlòna dee aõ aõkõ rare. Aõmale tahe ròkõhõtinytyhymyhỹreny: wiòhedỹỹna, ywina eysana. Deuxu Tyytybytyhy inydeereny wahidỹỹna wahe.

18 Kia wese iny rỹikeki heka Deuxu dee wina rare, inydee tule.

19 Wii rikiwiòhenanymyhỹrenyke ibutumy wiwe-sehyyle ywina-di. Tai iny tyhynareny rikikyhy-nanyrenykemy.

20 Rỹsỹna òraru-ki aõhe wisỹdỹỹ renyõmy, butumy dori Deuxu riwinyre. Kia inyõ iòraru-ki aõwitxiramy rõhõtinykeki tahe ibinare.

21 Aõ dee rỹsỹ vỹi momo heka ibinare, tai tii rexiòrarunykkeki aòraru-ki urile bexiijõnybenyke.

22 Kaa biwinykeki timybo Deuxu dee òbiti rele-myhỹre, urile ibutu-ò tuu rybeõmy iny bedeòby, kia

ira-ki aõ ibinakõre.

²³ Ijõ urihimyò tatyhynomy ratximyhÿre heka iximy riatyke. Adee tahe òbiti heka rare. Aõbo riwinyre heka òraruna rare. Tai iwidÿÿõmy.

15

¹⁻² Iny ixira-di heka røkõhõtinyrenyke ibutumy aõbo iny riwinymyhÿredi. Idi røkõhõtinymyhÿrenyke inywitxira aõlaubo ruberumyhÿré. Iny òbiti erykõ mahãdu-di.

³ Kristu dori kaki raremyhÿu ixideewimy aõkõ tuu riwinomy raremyhÿ. Wiwana ritidÿÿdu wesemy riki riritinymyhÿre: nade aõhõkÿmydÿÿnana-ò tai heka bede-ò nade. Riòludunyre heka aõbo iòludu aõbinabinahãkÿ rarybere heka riwaòludunymy raremy.

⁴ Tuheka roimyhÿre ihetxi Tyyritina-ki inywiòhedÿÿna reny. Iny heka ribedeery-dymyhÿrenyre ywina-di rakatxirenykemy rikiraòrenyke heka Deuxu aõmy bede dÿÿnana wahe. Rahykyu òraru rahykyu wahe rubu.

⁵ Tii heka wadee awire wii biwiòhenanyke. Deuxu anawiòhenanykemy adireny watxireri. Iwese Jesuisi Kristu riwinyre wese.

⁶⁻⁷ Iluu ratxirenykemy irumy wiluomy matx-ibenykemy. Iny sohoji sohoji raraykynyke Jesuisi Kristu rayky wese-di. Ityby Deuxu rayky wese-di rÿike òbitimy. Tai tahe inyboho ywinale rekealàmÿhÿre Deuxu-ò, tii Jesuisi Kristu tybyreki wahe.

⁸ Deuxu ihetxi mahãdu òraru-ki Jesuisi Kristu heka judeu mahãdu deòdurenymy ioxisÿnyre.

9 Iwese rybetyyritityhy rarybere wese: –Idi judeukõdu mahãdu Deuxu riwowydynykemy. Tai adee ariwiunykre judeukõdu mahãduy-ki. Jesuisi Kristu heka nade inatyhy riteòsinykemy. Judeu mahãdu riwiòhenanykremy Jesuisi Kristu nade.

10 Kiamy heka roire wiuna Ritidỹỹ-ki kia rarybere. Àlàna adee ariwahinykre wiuna-ki judeukõdu mahãduy-ki ani-di arawiunykre. Ijõ-ki tulekre: –Tuheka wiuna-ki raritidỹỹ roimyhỹre judeukõdu mahãdu beysake wa judeu mahãdu-wana.

11 Ijõ-ki kiamy roire: –Àlàna heka biwahinykemy Inyryrỹ-ò idi watzireri, kaiboho tule judeukõdu mahãdu.

12 Deuxu dee rybeduõ, Isaia tuu rarybere: –Rexiriòkòremy heka irybe roimyhỹre. Ijese riòkòre wahe. Tii judeukõdu mahãdu iòlòmý ronykre. Tiile heka riraòmý roimyhỹkre.

13 Jiarỹ rexitòenyre, Paulo, kaiboho, Deuxu heka arateysanyrenykre sõwemy ywina-di, tyhydỹỹna-di. Kiamy heka adireny heka watzireri, waseriòreboho. Jiarỹ heka rexitòenyhy watzimyhỹré Deuxu arawiòhenanykemy adeereny rexiterenymy watxiwãhãre. Deuxu Tyytybytyhy runa-di raròsòna-di adeereny kidiwahinykemy watzireri.

14 Kaiboho òbitimy ahãteny te waityhydỹỹdu seriòreboho. Sõwemy aõna aõna witxira teeryteny te. Inywitzira bibedeerynybenyke dori teeryteny te.

15 Ihãrele taheka atxireny wanohõti reare inatyhymy tai warybe rewahiny Deuxu riwatyhynymy kawese riwasỹnyreki.

¹⁶ Biwateònyke taheka judeukõdu mahãdu-ò. Jesuisi Kristu dori riwatare tadeòdumy idi judeukõ mahãdudikemy. Iu Deuxu rybe wihikỹmy rarybemyhỹreu, xiwena wahidỹỹdu wese rare. Kia tahe judeukõdu mahãdu Deuxu-ò awike.

¹⁷ Tai tahe Jesuisi Kristu-wana rexibesansanyhỹre Deuxu-ki waaõmysỹdỹỹna òraru-ki.

¹⁸ Jesuisi Kristu Rybewihikỹ tỹmyra-di rareri. Rexitòenymy rare adeereny. Tai kaiboho òbitimy teletenyte Deuxu Tyytybytyhy òraru-ki wahe. Wadeysamy heka watxiwãhãre. Jesuisi Kristu adeereny riwinyreki wahe. Jiarỹ reerykõre iwitxira mahãdu-di. Tahe aõma waaõmydỹỹnana reeryre. Tiu dori biwawiòhenanyke judeukõdu mahãdu aritakemy. Deuxu mahãdu judeukõdu rarekemy. Òbitimy ikoreny-ki raremyhỹ.

¹⁹ Rybe wihikỹmy rybe-di rarewãhã tamyreny. Aõna aõna wiihikỹ irureny-ò rewinywãhãre. Deuxu Tyytybytyhy-di Jerusalē hãwã-ribi heka rybe-di rare. Iliri bede-ò wahe. Ibutumy bede bedemy rarybere. Jesuisi Rybewihikỹmy. Ibutumy waaõmysỹdỹỹna rewinyre, Deuxu wadee riwahinyre wahe.

²⁰ Ihãre tahe ararybekemy watxireri tiu iny roholakõmyhỹre mahãdu-ò. Ijõõ dohodỹỹna iny ri-tohodỹỹnymyhỹre. Tai ikomy ararybekemy ixidi watxireri.

²¹ Isaia dori kia Tyyriti roire: –Tiu iny tamy roholakõmyhỹre tamy ijohonaõmy rarybere. Tai rierymyhỹre. Tai tahe roholakre tahe rityhynykre.

²² Tai heka raraõlemy watxiwãhãre –adeereny.

²³ Katahe kaki rexihumy waaõmysỹdỹỹ

ratxireri. Katahe arorarenymy arake watzireri beòrakõle arakemy ixidi watzireri.

²⁴ Espanha bede-ò arakemy watzireri. Arakreu dori Roma-ò aroramy heka arakre. Iribi inyboho ibutumy rakatximyhÿreu tahe tako-ò biwaixidÿÿnybenykre.

²⁵ Ikoki taheka wahidÿÿõ ariwykre Jerusalẽ-ò. Jerusalẽ hãwã mahãdu dori aõhõkÿmy rotÿÿnymy rÿiramyhÿ.

²⁶ Macedonia bede-ki Akaia bede-ki tamy nieruõ riwahinykremy ratxireri dohodÿÿna mahãduõ kia rama rahureri mahãdu wahe.

²⁷ Tiiboho riwiòhenanyre deysana-di. Kia òbiti rare. Iribi tahe Deuxu rybe aõmydÿÿnana, Judeu mahãdu-ribi nade. Tai tahe judeukõdu mahãdu, tule judeu mahãdu riwòhenanymyhÿke taaõwiwi-di.

²⁸ Kaa nieru-di arakreu, tahe aroramy arehemynykre. Iribi Espanha-ò arakre.

²⁹ Tuu awana watzikreu, tahe teysamy Innyrÿ-di rakatxikre.

³⁰ Bexitòenyke wadee waõmysÿdÿÿna sõwemy watzireri ariwinykremy. Deuxu Tyytybytyhy heka sõwemy wadee nade adeeremy ariwahinykremy, luuna sõwemy adeeremy ariwahinykre.

³¹ Tule ityhydÿÿdukõdu mahãdu Judeia wadee aõbinahãkÿ wadi ratximyhÿre. Wadi bexitòenybenyke jiarÿ iribi arahenykre. Tule kaa nieru rewyreri waribi teysamy rimyrenykre.

³² Tai tahe awanareny tahe wadeysamy arehemynykre Deuxudeewikeki.

³³ Deuxudeewikeki wii riki Deuxu ywina adeeremy watzireri. Kie.

16

1-2 Fibi hãwyy ityhydỹỹdu seriòreõ adee rakre. Tii heka Sekrea hãwã ludu dohodỹỹna mahãduõ rare. Tii heka dohodỹỹdu mahãdu riwiòhenanymyhỹre aõu aõu aityhydỹỹdu seriòre wesemy. Tii kaiboho biwiòhenanykre, tii dori sõwemy riwawiòhenanyre.

3 Birybedỹỹnyke Prisila Akila-wana. Tii wawiòhenadỹỹdureny.

4 Tii wadee sõwemy riwinyre rubu lau ruberuõtyhy. Tai jiarỹ reàlàwãhãre tamy, tule tuu ibutuma Judeukõdu dohodỹỹna mahãdu. Iheto dohodỹỹna mahãduõ warybe wehityhyna biwahenyre.

5 Epenetu-ò biwehityhyny. Tii ibutummy ityhydỹỹdu-ribi juhuule rityhynyre Asia bedeki. Tii wabiòwa rare.

6 Marie adeeremy raaõmysỹdỹỹtyhyre. Biwehityhyna wanimy.

7 Adroniko, Junia wana biwehityhynanykre. Tiiboho judeu mahãduõ roire. Rõtenawo-ki wawana roiremyhỹ. Dohodỹỹna mahãdu rierityhyre. Deuxu deòdỹỹna mahãdu heka wakomy rityhynyre.

8 Ijõ waityhydỹỹdu biòwa Ampliato inire. Tamy kanarybekre tule.

9 Urbano, Estaki-wana tule Kristu dee wawiòhedỹỹdu tule rybe wehityhyna tamy biwahinyke.

10 Apele heka ityhydỹỹdu tyhy rare. Biwehityhynanyke. Aristabulo-wana heto woludu mahãdu biwehityhynanykre warybe tamy.

11 Tule biwehityhynanykre Herodiaõ –wajioiõ tii rare judeu mahãduõ wahe. Kristu dee dori kia iny òbiti rare. Narciso heto ludu ityhydỹduõ heka tule biwehityhynanykre warybe tamy.

12 Tule Trifena, Trifosa, Peside-wana raaõmysỹdỹmy Inynyrỹreny-ò biwehityhynanykre warybe tamy.

13 Rufu tule Deuxu dee aõmysỹdỹdu rare ise tule. Tii dori nadi wesemy riwawisinanyre.

14 Asincrito, Flegonte, Hermes, Paroba, Hermas, tule biwehityhynanykre ityhydỹdu mahãdu.

15 Filologo, Julia-wana, Nereu taseriòre-wana, Olimpa, ityhydỹdu mahãdu tii-wana ratxireri ibutu-ò warybe wehityhyna.

16 Ibutumy aseriòre debò bimyke biwehityhynanybenykre ibutumy. Ibutumy Kristu tydyỹdu mahãdu-ò arawawehityhynanykre. Tule kaki dohodỹna irybe wehityhynanyre adeereny riwahinyreri.

17 Rybeõ roire kaa rybe tyyriti ixiydynako-ki. Ijõ aõhe dỹnana doimyhỹde kia hetowo hitxina-ki. Iwitxiramy heka taerydỹna mahãdu –iwese inydeereny erydỹnamyhỹre wesemy aõkõ kia lau tahe bexiebenyke.

18 Aõ Jesuisi dee aõkõ raaõmysỹdỹnyre. Ixidee tule heka raaõmysỹdỹmyhỹre aõ ixidee ritarenykemy rõhõtinyhỹreny. Tiibohe heka rarybewihikỹmyhỹreny, aõma, ruikedỹmy timy bede erykõ tuu ratximyhỹreny.

19 Jiarỹ wadeysamy watxireri kaibohe òbitimy ibutumy toiteki. Araerywãhã jiarỹbohe aõbo òbitire uritere aõbina widyyõmy.

²⁰ Deuxu ywisidỹỹna wahidyyna dori Satanasi riixãwididỹỹnyke. Jesuisi Kristu Inynyrỹ wiòhedỹỹna adeereny riwahinykemy idi watzireri.

²¹ Tximòtxi dori wawiòhedỹỹdu rare. Lucio, Ijasõ, Sosipatu, wajudeuijoi-wana tule adeereny irybe wehityhyna riwahinyre.

²² Jiarỹ, heka Tercio, reritinyreri aõbo Paulo rarybere adeereny. Jiarỹ adeereny warybe wehityhyna rewahinyreri.

²³ Jiarỹ heka Kaio heto-ki watzireri, dohodỹỹna rabutunyreki watzireri. Kaio irybe wehityhyna adee riwahinyre. Tule Erasto hãwã nieru rubudỹỹdu rare. Tule Quarto inyseriòereny rare. Ibutumy heka kaa irybe weityhyna adeereny rewahinyrenyneri.

²⁴ Inynyrỹ Jesuisi Kristu ruxetòena ibutumy adeereny kanakemy idi watzireri. Kie.

²⁵ Deuxu irurutyhy-di rare. Tii heka adi riyrubunykemy adi watzireri. Iwese rybeweityhyna rarybere wesemy, ruru adee riwahinykre.

²⁶ Kaheka Deuxu tarasana rare. Ibutumy iny mahãdu kaa tarasana rare. Katahe wiji ibutumy Deuxu rybemy rybena reamyhỹre. Iwese Deuxu rybedu mahãdu juhoo rarybere wesemy. Deuxu heka ibutu-ò tuu rarybere. Tai tahe ibutumy iny Deuxu Tyytybytyhy rierykre tule rityhinykre.

²⁷ Deuxu-ò àlàna biwahinykeki tii dori bedeeryna ratximyhỹre Jesuisi Kristu òraru-ki wowydyna tamy biwahinybenykre aõu aõu. Kie, Paulo.

Deuxu Rybe Tyyriti **New Testament in Karajá (BR:kpj:Karajá)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karajá

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Karajá [kpj], Brazil

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Karajá

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

55ce0bcd-101e-52a3-984e-847027efe150